

**Proces zprostředkování náhradní rodinné péče se zaměřením
na osvojení a dlouhodobou pěstounskou péči**

Karolína Zelená, DiS.

Bakalářská práce

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Hejnová, PhD.

Praha 2022

**The process of arranging substitute family care with a focus
on adoption and long term foster care**

Karolína Zelená, DiS.

The Bachelor Thesis

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Kateřina Hejnová, PhD.

Prague 2022

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou/diplomovou práci vypracoval/a samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne .....

Podpis .....

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí této bakalářské práce Mgr. Kateřině Hejnové, PhD., za její odborné vedení, metodickou pomoc a cenné rady, které mi poskytla při jejím vypracování. Ale i velkou trpělivost a lidskost, kterou mi věnovala.

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o procesu zprostředkování náhradní rodinné péče se zaměřením na osvojení a dlouhodobou pěstounskou péči. Nejprve definuje jednotlivé typy náhradní rodinné péče, poté popisuje samotný proces se zaměřením na roli jednotlivých subjektů. Na závěr teoretické části, hovoří o přijetí a adaptaci dítěte do rodiny. Za pomoci kvalitativního výzkumu práce popisuje výsledky rozhovorů s šesti respondenty. Cílem práce je zjistit jaké části procesu zprostředkování náhradní rodinné péče dobře fungují a které je naopak třeba změnit.

Klíčová slova

Náhradní rodinná péče, proces zprostředkování, osvojení, pěstounská péče dlouhodobá.

Abstract

The bachelor thesis discusses the process of arranging substitute family care with a focus on adoption and long term foster care. First it defines individual types of substitute family care, then it describes the process itself with a focus on the role of individual subjects. At the end of the theoretical part, the thesis talks about the adoption and adaptation of the child to the family. With the help of qualitative research, the thesis describes the results of interviews with six respondents. The aim of the bachelor thesis is to find out which parts of the process of mediation of substitute family care work well and which parts, on the contrary, need to be changed.

Keywords

Substitute family care, arranging process, adoption, long term foster care.

Obsah

Úvod	7
1 Náhradní rodinná péče.....	9
1.1 Formy náhradní rodinné péče	9
1.1.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby	10
1.1.2 Pěstounská péče dlouhodobá	10
1.1.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu	12
1.1.4 Poručenství s osobní péčí	13
1.1.5 Osvojení.....	14
2 Proces zprostředkování náhradní rodinné péče	16
2.1 Kdo může žádat o osvojení a dlouhodobou pěstounskou péči	16
2.2 Náležitosti k žádosti o osvojení a pěstounskou péči dlouhodobou	17
2.2.1 Žádost	17
2.2.2 Dotazník	17
2.2.3 Formulář pro lékařské vyšetření	18
2.2.4 Další přílohy	18
2.3 Postup	18
3 Role jednotlivých subjektů	20
3.1 Role obce s rozšířenou působností	20
3.1.1 Práce OSPOD s žadateli	21
3.1.2 Práce OSPOD s dítětem vhodným ke zprostředkování NRP	22
3.1.3 Práce OSPOD s rodinou	22
3.2 Role krajského úřadu	23
3.2.1 Práce krajského úřadu s žadateli.....	24
3.2.2 Práce krajského úřadu s dítětem vhodným ke zprostředkování NRP.....	25
3.2.3 Párování dětí a žadatelů krajským úřadem	26
3.3 Role přípravné organizace	27
3.3.1 Psychologické posouzení.....	27
3.3.2 Přípravné kurzy	27
4 Přijetí dítěte do rodiny	30
4.1 Attachment	30

4.2 První kontakt	31
4.3 Adaptace	32
5. Výzkum	33
5.1 Výzkumný cíl	33
5.2 Výzkumné otázky	33
5.3 Postup realizace	34
5.4 Výběr respondentů.....	34
5.4.1 Výzkumný vzorek	34
5.5 Použité výzkumné metody	35
5.6. Zpracování získaného materiálu.....	36
5.7 Etika výzkumu.....	36
5.8 Výsledky výzkumu.....	37
5.8.1 Role OSPOD	37
5.8.2 Role Magistrátu hl. města Prahy	38
5.8.3 Role přípravné organizace.....	39
5.8.4 Důležitá témata.....	41
5.8.5 Zajímavá témata	42
5.8.6 Náročná témata.....	43
5.8.7 Obavy	44
5.8.8 Potřeby žadatelů	45
5.8.9 Představy žadatelů.....	46
5.8.10 Přijetí dítěte	48
5.9 Interpretace výsledků.....	49
5.9.1 Porovnání výzkumných otázek se získanými výsledky	49
5.9.2 Naplnění výzkumného cíle	52
Závěr.....	54
Zdroje:	55

Úvod

Mou bakalářskou práci jsem si vybrala na téma Proces zprostředkování náhradní rodinné péče se zaměřením na osvojení a dlouhodobou pěstounskou péči. Toto téma jsem si vybrala proto, že pracuji na oddělení sociálně právní ochrany dětí, konkrétně v referátu náhradní rodinné péče a zaměřuji se na práci se žadateli. Současně jsme také s manželem sami žadatelé o osvojení a tímto procesem jsme si prošli. Téma je mi tedy blízké jak po pracovní, tak po osobní stránce.

Jak již z názvu vyplývá, budu se zaměřovat na dvě konkrétní odvětví náhradní rodinné péče, neboť bych se ráda vyvarovala srovnání s pěstounskou péčí na přechodnou dobu, která je více specifická, a i proces zprostředkování je více odlišný nežli u pěstounské péče dlouhodobé a u osvojení.

V teoretické části vysvětlím pojem náhradní rodinné péče, definuji jednotlivé formy náhradní rodinné péče a vysvětlím základní rozdíly mezi nimi. Dále popíši proces zprostředkování, tedy kdo může o osvojení či dlouhodobou pěstounskou žádat, co je třeba doložit a jaký je postup. Nakonec identifikuji roli jednotlivých subjektů – OSPOD, krajského úřadu a přípravných organizací. K tomu použiji kompilaci odborné literatury na téma náhradní rodinné péče, brožury o procesu zprostředkování a další dostupné materiály jako jsou žádosti, dotazníky či formuláře aj.

Jako cílovou skupinu jsem si vybrala dlouhodobé pěstouny, poručníky s osobní péčí i osvojitele, kteří již mají svěřené dítě a kteří prošli procesem zprostředkování na území hlavního města Prahy. Zaměření pouze na region Prahy, jsem zvolila proto, že praxe v jednotlivých krajích může být různá.

V praktické části pomocí kvalitativního výzkumu, provedu rozhovory přibližně s pěti respondenty, jichž se budu dotazovat právě na jejich zkušenost s procesem zprostředkování. Získané informace pak následně rozeberu a popíšu. Mým cílem je získat informace, které části z procesu zprostředkování náhradní rodinné péče dobře fungují a žadatelé jsou s nimi spokojeni, a které části by se naopak mohly změnit tak, aby byl příchod dítěte do rodiny pro všechny strany snazší. Zároveň si však uvědomuji, že tento vzorek respondentů je příliš malý na to, aby se závěry z těchto rozhovorů daly

zobecňovat na celou populaci žadatelů, a tak se bude jednat spíše o popis nežli hloubkovou analýzu.

1 Náhradní rodinná péče

Dle článku Ministerstva práce a sociálních věcí z roku 2021 (dále jen MPSV) o formách náhradní rodinné péče (dále jen NRP) je řádná výchova a péče o dítě primárně v rukou jeho biologických rodičů. Může však dojít k situaci, kdy rodič o své dítě nemůže nebo nechce pečovat. V takovém případě by měl být v první řadě podporován a sanován k obnovení svých rodičovských schopností a dovedností, a to jak za pomoci orgánu sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), tak různými nestátními subjekty, které se této tématice věnují.

Pokud však tato podpora selže a dítě z různých důvodů nemůže vyrůstat se svým rodiči je dle zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí (dále jen zákon o SPOD) přistoupeno právě k NRP. Ta by vždy měla mít přednost před péčí ústavní, neboť v ní dítě vyrůstá v přirozeném prostředí s přihlédnutím na jeho individuální vývoj.

1.1 Formy náhradní rodinné péče

Formy NRP upravené zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen občanský zákoník) jsou tyto:

- svěřeni dítěte do péče jiné osoby
- pěstounská péče dlouhodobá
- pěstounská péče na přechodnou dobu
- poručenství, pokud poručník o dítě osobně pečuje
- osvojení

O svěřeni dítěte do všech těchto typů NRP rozhoduje soud s přihlédnutím ke stanovisku kolizního opatrovníka, kterým je příslušný pracovník OSPOD. Pozici kolizního opatrovníka se budu dále věnovat v kapitole 3.1, kde budu popisovat roli OSPOD v procesu zprostředkování NRP.

1.1.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby

Tato forma NRP je upravena občanským zákoníkem v § 953 až § 957, k této právní úpravě se budu i následně, v dalším textu vztahovat.

Do tohoto typu NRP je dítě svěřováno v případě, že o něj rodič ani poručník nemůže osobně pečovat. Tuto péči nahrazuje právě tato fyzická osoba, která má za povinnost se o dítě řádně starat, zastupovat ho v běžných záležitostech a spravovat mu jmění. Dále je povinna být v zákonném kontaktu s pověřenou osobou OSPOD, tedy každých šest měsíců a umožnit pověřené osobě kontakt se svěřeným dítětem. Rodičům jsou zachovány jejich práva a povinnosti, jsou povinni hradit výživné stanovené soudem, k rukám fyzické osoby.

1.1.2 Pěstounská péče dlouhodobá

Další formou NRP je pěstounská péče dlouhodobá. Tu můžeme dále rozdělit na pěstounskou péči příbuzenskou a zprostředkovanou.

„Pěstounská péče se týká obvykle dětí starších, které nejsou vhodné pro adopci, dětí, které nejsou zcela zdravé, dětí odlišného etnika, sourozeneckých skupin a dětí, o něž se rodiče zajímají, ale nemají dlouhodobé podmínky pro jejich výchovu. Pěstounská péče je tedy jakousi formou smlouvy mezi státem, který převzal dohled nad výchovou dítěte, a rodinou, jež toto dítě do výchovy přijímá. Pěstouni nemají rodičovská práva a také nemají vůči dítěti vyživovací povinnost, tato práva a povinnosti zůstávají biologickým rodičům.“ (Zezulová, 2012, s. 16)

Rodiče platí výživné státu – k rukám úřadu práce (dále jen ÚP). Stát za pomoci ÚP vyplácí pěstounům dávky pěstounské péče. Tyto dávky jsou stanoveny v různé výši, podle toho, zda se jedná o pěstounskou péči zprostředkovanou, péči prarodičů či jiného příbuzného.

Pěstouni mohou o dítěti rozhodovat a zastupovat ho v běžných záležitostech. V případech, ve kterých nemohou pěstouni rozhodnout sami, musí vždy žádat o rozhodnutí biologické rodiče nebo soud – např. změna jména, vydání cestovního dokladu nebo zdravotnický zákrok.

Rozdíl mezi pěstounskou péčí příbuzenskou a zprostředkovanou je především ve způsobu jejího vzniku. Jedním ze způsobů je svěřením dítěte do péče příbuzného – tedy příbuzenská péče, nejčastěji se jedná o prarodiče, ale také o tety a strýce, sourozence nebo jiné osoby blízké. Druhým způsobem, je zprostředkování pro dítě, které je vytipované jako vhodné právě pro zprostředkování pěstounské péče, konkrétní osobě či manželskému páru, kteří byli schváleni a vybráni z evidence osob vhodných stát se pěstouny.

Příbuzenská pěstounská péče vzniká nejčastěji na základě předběžného opatření, které vydává příslušný soud, a to do sedmi dnů, nebo ve velmi akutních případech do dvaceti čtyř hodin (v ohrožení života nebo zdraví dítěte).

Doba platnosti předběžného opatření je maximálně 3 měsíce, po uplynutí této lhůty je soud povinen předběžné opatření prodloužit, nebo rozhodnout o svěřením dítěte do pěstounské péče.

Osoby v příbuzenské péči nemusí projít povinnou přípravou pro přijetí dítěte, která obsahuje úvodní vzdělávací semináře a psychologické testy.

Vhodnost výchovného prostředí je prověřena příslušným OSPOD, který o tom soudu podává zprávu.

O zprostředkované pěstounské péči budu více psát v kapitole 2, kde budu přímo popisovat proces zprostředkování a jeho jednotlivé kroky.

Pěstouni mají dle zákona o SPOD, § 47a stanoveny práva a povinnosti osob pečujících a osob v evidenci.

Mezi práva pěstouna patří například pomoc se zajištěním péče o dítě v daném rozsahu; právo na zprostředkování psychologické a terapeutické pomoci alespoň jednou za 6 měsíců; právo na zvyšování či prohlubování znalostí a dovedností týkající se problematiky NRP; nebo právo na pomoc a asistenci při kontaktu s biologickou rodinou.

Mezi povinnosti pěstouna patří například vzdělávání se v problematice NRP minimálně 24 hodin za rok; prohlubovat sounáležitost s osobami blízkými, zejména s rodiči, pokud soud nestanoví jinak; umožnit sledování výkonu pěstounské péče.

Každý pěstoun je též povinen uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče s příslušnou doprovodnou organizací, která má k sepsání dohod pověření, či s příslušným obecním nebo krajským úřadem. K této dohodě vydává souhlas místně příslušný

OSPOD pěstouna. Doprovodná organizace slouží k poskytování výchovné a poradenské podpory, většinou také zprostředkovává terapie a povinného vzdělávání.

Mezi doprovodné organizace pověřené k poskytování těchto služeb na území hl. města Prahy, patří například: Dobrá rodina, o. p. s.; Rozum a cit, z. s.; Letní dům, z. ú. a další. Klíčový pracovník pověřený ke sledování plnění dohody o výkonu pěstounské péče je v kontaktu s rodinou, dle zákonné lhůty, minimálně jednou za dva měsíce.

Príslušný pracovník OSPOD vede dokumentaci dítěte v pěstounské péči, které automaticky spadá do § 6¹, tedy je nutné přistoupit ke zhotovení individuálního plánu na ochranu dítěte. O tomto individuálním plánu budu více hovořit v kapitole 3.1.3. Pracovník OSPOD je v kontaktu s novou pěstounskou rodinou, dle zákonné lhůty, v prvním půl roce minimálně dvakrát, dále jednou za půl roku nebo dle potřeby.

1.1.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pěstounskou péči na přechodnou dobu (dále jen PPPD) zajišťují proškolení profesionální pěstouni, kteří jsou dle zákona o SPOD zařazeni do evidence osob vhodných k výkonu PPPD.

Dle zákona o SPOD tyto osoby pečují o děti po dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat, nejdéle však jeden kalendářní rok. Po uplynutí této doby nebo i dříve se dítě vrací k biologickým rodičům nebo jiným rodinným příslušníkům, a to za předpokladu, že pro něj mají zajištěné vhodné podmínky a v dané době dokázali, že jsou k tomu způsobilí. V opačném případě je dítě dáno do pěstounské péče, k osvojení nebo v nevyhnutelném případě do ústavního zařízení.

Jedná se o krizový institut státu pro nezajištěné děti, který funguje na podobném principu jako zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dále jen ZDVOP) – např. FOD Klokánek. Děti jsou zde umístěny na určitou dobu, po kterou je dána biologické rodině šance na upravení podmínek. Tu buď využijí, anebo nikoliv, a dítěti je v mezidobí zajištěna péče jiná.

---

¹ Zákon o SPOD, § 6 (kde je uvedeno celé znění) říká, že sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti a) jejichž rodiče 1. zemřeli, 2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo 3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti; b) které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte; c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život; d) které se opakovaně dopouští úteků; e) na kterých byl spáchán trestný čin; f) které jsou opakovaně umísťovány do ústavních zařízení; g) které jsou ohrožovány násilím; h) které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu.

Vyživovací povinnost mají po dobu PPPD stále biologičtí rodiče, kteří hradí výživné k rukám ÚP. Přechodní pěstouni jsou dle MPSV zajištěny peněžitou odměnou pěstouna a výdaje na přijaté dítě hradí z dávky na úhradu potřeb dítěte. Tyto dávky jsou v jiné výši nežli u dlouhodobých pěstounů.

Pro pěstouna na přechodnou dobu platí stejná, již zmíněná práva a povinnosti, jako pro další osoby v evidenci, dle zákona o SPOD, konkrétně § 47a.

1.1.4 Poručenství s osobní péčí

Péče poručníka, který o dítě osobně pečuje, je v praxi významně podobná péči pěstouna. Na rozdíl od něj má však poručník více práv ke svěřenému dítěti, což je dáno tím, že je rodič zbaven rodičovské odpovědnosti k dítěti. Na místo rodiče získává tyto práva právě poručník.

Poručenská péče je upravena občanským zákoníkem, konkrétně ustanoveními § 928–942.

„Poručníka ustanoví soud dítěti, jestliže tu není žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu (rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven nebo jim byla omezena svéprávnost). Péče poručníka, jestliže o dítě osobně pečuje, je obdobně jako pěstounská péče hmotně podporována státem. Poručník vystupuje v roli zákonného zástupce dítěte. Pokud ustanovený poručník o dítě osobně nepečuje, vykonává pouze právní aspekty pěstounské péče a péče poručníka funkci zákonného zástupce dítěte. Nemůže-li být ustanovena poručníkem fyzická osoba, ustanoví soud poručníkem orgán sociálně-právní ochrany dětí. Dítě může být svěřeno přímo do péče poručníka, nebo pokud je dítě nejprve umístěno v pěstounské péči, v jejímž průběhu nastanou skutečnosti odůvodňující ustanovení poručníka, mohou být stávající pěstouni ustanoveni poručníky. Mezi poručníkem a dítětem ze zákona rovněž nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem.

Do péče poručníka jsou svěřovány často děti, které by mohly být osvojeny, ale z různých důvodů se pro ně nenajde osvojitel. Zájemců o osvojení je sice více než zájemců o pěstounskou péči, často však chtějí přijmout pouze děti malé a zdravé.

Představy budoucích osvojitelů jsou přitom úplně legitimní, neboť tito zájemci vycházejí ze svých možností a schopností.“ (Bubleová a kolektiv, 2018, str. 7-8)

1.1.5 Osvojení

Zezulová (2012) ve své knize Pěstounská péče a adopce vysvětluje, že adopce neboli osvojení se týká tzv. právně volných dětí. To znamená, že rodiče se dítěte buďto sami zrekli, nebo jej dlouhodobě nekontaktují, protože byli zbaveni rodičovské odpovědnosti. To se většinou děje ve velmi nízkém věku dítěte. U starších dětí, které strávily nějaký čas se svými rodiči, je již přihlíženo k tomu, zda mezi rodičem a dítětem byla vytvořena vazba a zda dítě právně uvolnit. Z tohoto důvodu se do adopce zprostředkovávají primárně děti mladšího věku.

Takové dítě lze pak nabídnout připraveným žadatelům o osvojení, kteří prošli celým procesem a jsou již zařazeni v evidenci osob vhodných stát se osvojiteli. Některé krajské úřady, Magistrátu hl. města Prahy nevyjímaje, nabízejí žadatelům děti do osvojení i před jejich právní volností. A to za předpokladu, že se dítě do budoucna právně uvolní, neboť je v nejlepším zájmu dítěte, aby se od počátku navazovalo na jednu osobu pečující. Žadatelé jsou pak však seznámeni s rizikem, že v dané lhůtě může o dítě projevit zájem rodinný příslušník, který má právo na péči o dítě přednostní.

Dle občanského zákoníku se osvojením rozumí přijetí cizího dítěte za vlastní. O osvojení nezletilého rozhoduje soud a na základě tohoto rozhodnutí se osvojitelé zapisují do rodného, na místo biologických rodičů, a získávají k dítěti všechny práva a povinnosti. Práva a povinnosti biologických rodičů k dítěti naopak zanikají.

Jak uvádí Matějček, Kolouchová, Bubleová, Kovařík a Benešová (2002), osvojení vedle svého hlavního poslání, kterým je a zůstává nahradit nezletilému dítěti chybějící stabilní rodinné prostředí, přispívá výchovou, péčí a láskou zároveň k naplňování smyslu života osvojitelů, v jejichž rodině začíná osvojenec žít.

Česká republika také umožňuje adopci mezinárodní, kterou zaštiťuje Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, sídlící v Brně.

Britský deník Every Child (2012) ve svém článku Adoption Better care uvádí, že mezistátní přesun dětí bývá zejména z chudších zemí do bohatších. To znamená, že nejčastějšími zeměmi původu bývá Čína, Rusko, Bulharsko, Guatemala, Korejská

republika, Ukrajina, Indie či Vietnam. Naopak nejčastějšími zeměmi, které děti přijímají jsou Francie, Belgie, Nizozemsko, Norsko, Španělsko a Švýcarsko.

2 Proces zprostředkování náhradní rodinné péče

Z již zmíněného tedy vyplývá, že mezi péče zprostředkované patří vždy osvojení a pěstounská péče na přechodnou dobu. Dále je zprostředkovávána také pěstounská péče dlouhodobá, pokud se nejedná o pěstounskou péči příbuzenskou. V ostatních případech budoucí náhradní rodiče neprocházejí procesem zprostředkování, o kterém budu psát v této kapitole. Protože je však pěstounská péče na přechodnou dobu odlišná v tom, že v této péči mohou děti pobýt pouze jeden kalendářní rok, má i specifický proces zprostředkování, který je rozsáhlejší. V následujícím textu, tedy budu popisovat pouze proces zprostředkování osvojení a dlouhodobé pěstounské péče nepřibuzenské, který je v obou případech stejný.

2.1 Kdo může žádat o osvojení a dlouhodobou pěstounskou péči

„Osvojitelem se může stát pouze zletilá a svéprávná fyzická osoba, která způsobem svého života, osobními vlastnostmi, jakož i důvody a pohnutkami, jež ji vedou k osvojení, zaručuje, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem.

Podle občanského zákoníku by měl být mezi osvojitelem a osvojencem přiměřený věkový rozdíl, zpravidla ne menší než šestnáct let. Horní hranici věkového rozdílu zákon nestanovuje. V praxi se setkáváme s názory odborníků, že by věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojencem neměl být nižší než 25 let a neměl by být vyšší než 40 let. Záleží však na individuálních dispozicích každého jedince, na jeho fyzické a duševní kondici i schopnostech. Tyto schopnosti jsou pak posuzovány ve fázi zprostředkování. V každém případě by osvojitel měl být dostatečně zralý, aby byl schopen o dítě pečovat a zajistit jeho řádnou výchovu, všestranný zdravotní, psychický i sociální vývoj. Osvojení je vyloučeno mezi osobami spolu příbuznými v přímé linii a sourozenci.“
(Bubleová a kolektiv, 2014, str. 7)

Na rozdíl od osvojitelů se mohou pěstouny stát i osoby k dítěti příbuzné. Ti však, jak již bylo uvedeno, neprocházejí procesem zprostředkování. Žadatelé o pěstounskou péči jsou k dítěti také cizí a měli by z právního hlediska, splňovat stejná kritéria jako osvojitelé. V zákoně však u žadatelů o pěstounskou péči není stanoven věkový rozdíl.

2. 2 Náležitosti k žádosti o osvojení a pěstounskou péči dlouhodobou

V procesu zprostředkování NRP, konkrétně osvojení a pěstounské péče dlouhodobé je třeba doložit několik základních dokumentů, které žadatelům poskytuje příslušný obecní úřad s rozšířenou působností, konkrétně pověřený OSPOD. Tyto jednotlivé dokumenty popíši v této podkapitole.

2.2.1 Žádost

Žádost vytvořena MPSV je pro všechny typy žadatelů o NRP totožná.

Žadatel zde proto v první řadě označí typ NRP, o který má zájem. Dále vyplní své osobní údaje jako je jméno, příjmení, bydliště nebo kontakt na sebe. Z druhé strany doplní žádost svým podpisem a datem, kdy žádost sepsal.

Žadatelé mohou být buďto jednotlivci nebo manželské páry. Pokud se jedná o partnery, kteří nejsou sezdáni nebo jsou registrovanými partnery, vyplňuje dokument pouze jeden z nich, který se zároveň stává nositelem této žádosti a v budoucnu bude dítě svěřené právě jemu.

Druhý z páru pak vyplňuje dokument pro společně posuzovanou osobu, ve které jsou podobné údaje jako v žádosti, jen doplněné o informaci, v jakém vztahu je tato osoba k žadateli.

2.2.2 Dotazník

V dotazníku žadatel, manželský pár nebo společně posuzovaná osoba, každý sám za sebe detailněji popisuje své osobní údaje, bytové poměry, finanční poměry, rodinný stav, vzdělání, zaměstnání, zájmy či zdravotní stav.

V neposlední řadě zde také sděluje, zda již pečuje o nějaké dítě nebo má s dětmi zkušenost a jakou má představu o přijatém dítěti, o které žádá. Tyto informace se mohou v průběhu procesu ještě měnit, ale žadatel zde předkládá svou prvotní vizi o tom, jak by mělo být dítě staré, jestli má požadavky na zdravotní stav či etnikum, zda by byl ochoten přijmout dítě, které je neprávě volné nebo i sourozence atd.

2.2.3 Formulář pro lékařské vyšetření

Dále dokládá žadatel či společně posuzovaná osoba formulář pro lékařské vyšetření, který vyplní jeho obvodní lékař s razítkem, podpisem a datem, který v době podání žádosti nesmí být starší nežli 6 měsíců.

Pokud se tato osoba nachází v péči dalších odborných lékařů, dokládá lékařské zprávy také od nich s vyjádřením, že jejich zdravotní stav nebrání v převzetí dítěte do péče, popřípadě s jakými omezeními je třeba počítat.

2.2.4 Další přílohy

Mezi další potřebné přílohy dle zákona o SPOD, § 21, odstavce 5, patří například doklad o státním občanství, který lze nahradit také kopií občanského průkazu či v případě cizinců dokladem o pobytu. Dále žadatelé a osoby pečující na důkaz svých finančních poměrů dokládají zprávu o svých příjmech, na důkaz svých osobních poměrů pak oddací listy, rodné listy dětí, rozsudky o rozvodu atd. Pro zprostředkování je také důležité přiložit svou fotografii.

V případě, že žadatelé či společně posuzované osoby žili více než tři měsíce v cizině, doloží z příslušné země doklad obdobný popisu rejstříku trestů. V popisu rejstříku trestů se na rozdíl od výpisu rejstříku trestů nacházejí i zamazané tresty. Za pobyt v České republice popis trestního rejstříku vyžádá zaměstnanec OSPOD obecního úřadu s rozšířenou působností. Žadatelé k tomuto úkonu dávají souhlas svým podpisem.

2. 3 Postup

Bubleová (2014) popsala proces osvojení v několika základních krocích. Tento proces pro osvojitele je totožný i s procesem zprostředkování dlouhodobé pěstounské péče nepříbuzenské.

„Proces zprostředkování osvojení se skládá z několika navazujících fází, a to:

a) podání žádosti o zprostředkování obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností;

b) posuzování žadatelů – obecní úřad obce s rozšířenou působností shromáždí podklady pro zprostředkování a založí spisovou dokumentaci o žadateli a poté postupuje kopii spisové dokumentace o žadateli spolu s kopií spisové dokumentace o dítěti neprodleně krajskému úřadu;

c) posuzování žadatelů krajským úřadem – krajský úřad vede evidenci dětí uvedených v § 19a odst. 1² a evidenci žadatelů vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny. Krajský úřad zařazuje žadatele do své evidence pro účely zprostředkování osvojení a pěstounské péče na základě předchozího odborného posouzení (podklady z posouzení obecního úřadu, psychologické posouzení, posouzení zdravotního stavu, výstupy z přípravných kurzů na přijetí dítěte do rodiny);

d) výběr osvojitele (viz kap. 4.), výběr vhodné osvojitelské rodiny pro konkrétní dítě;

e) navazování kontaktu s dítětem – na základě písemného oznámení krajského úřadu má žadatel právo seznámit se s dítětem a ten, u něhož se dítě nachází, je povinen toto seznámení umožnit. Žadatel má možnost seznámit se s dítětem a podat žádost o svěřeni dítěte do péče budoucích osvojitelů nebo do péče budoucích pěstounů, a to nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy mu bylo doručeno písemné oznámení krajského úřadu o tom, že byl pro konkrétní dítě vybrán jako vhodný osvojitel nebo pěstoun.“ (Bubleová a kolektiv, 2014, str. 24-25)

---

² Zákon č. 359/1999 Sb., o SPOD

3 Role jednotlivých subjektů

V této kapitole popíší roli jednotlivých zainteresovaných subjektů, v procesu zprostředkování osvojení a dlouhodobé pěstounské péče v Praze. Těmi nejdůležitějšími, kterým se budu věnovat, jsou obec s rozšířenou působností neboli jednotlivá oddělení sociálně právní ochrany dětí městských částí v Praze; krajský úřad, kterým je v Praze Magistrát hl. města Prahy; a přípravné organizace, kterými jsou pro Prahu Natama, Dobrá rodina a Paprsek.

Jak uvádí Pazlarová (2016), na zprostředkování NRP se mohou podílet pouze zákonem definované orgány a instituce (obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, MPSV, Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, příp. krajské pobočky úřadu práce).

3.1 Role obce s rozšířenou působností

Za práci obce s rozšířenou působností je pověřen místně příslušný OSPOD.

OSPOD se v procesu zprostředkování NRP objevuje hned v několika pozicích. Jednak pracuje s žadateli o NRP, dále pracuje s dítětem vhodným ke zprostředkování pro NRP a v neposlední řadě pracuje s rodinou, po jejím spárování žadatelů s dítětem.

Sociální pracovník OSPOD vede příslušnou dokumentaci, provádí místní sociální šetření a zastupuje děti u soudních jednání. Při hájení zájmu dítěte, při soudních jednáních, se ze sociálního pracovníka pro soudní účely stává kolizní opatrovník. „Kolizní“ proto, že se jedná o střet zájmu mezi dítětem a jeho rodiči a je zde třeba k jeho zastupování neutrální osoby. Takový opatrovník zajišťuje soudu potřebné informace, důkazy, názor dítěte a předkládá soudu svůj závěrečný návrh o dalším postupu.

„OSPOD jako soudem ustanovený opatrovník je povinen při výkonu své funkce dodržovat další ze základních zásad činnosti správních orgánů, zejména je povinen zjišťovat skutečný stav věci v souladu s § 3 správního řádu. Dále v roli opatrovníka užívá možnosti zákona o SPOD. Kromě již zmíněných ustanovení §§ 8, 9 a 11 je kolizní opatrovník dle § 52 zákona o SPOD oprávněn navštěvovat dítě a rodinu, ve které žije, v obydlí a zjišťovat v místě bydliště dítěte, ve škole a ve školském zařízení, ve zdravotnickém zařízení, v zaměstnání nebo v jiném prostředí, kde se dítě zdržuje, jak rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte o dítě pečují, v jakých sociálních

podmínkách dítě žije a jaké má dítě chování. Dále je oprávněn pořídit obrazové a zvukové záznamy dítěte a jeho prostředí. Rodiče jsou povinni návštěvu své domácnosti umožnit. Dle § 53 zákona o SPOD má opatrovník právo požádat státní orgány, zaměstnavatele, školy, školská, zdravotnická a jiná obdobná zařízení, o podání zprávy týkající se zastupovaných dětí. (Metodika na výkon funkce tzv. kolizního opatrovníka Evropského sociálního fondu pro ČR, n. d., str. 5)

3.1.1 Práce OSPOD s žadateli

Zezulová (2012) uvádí, že pokud jsou již žadatelé ve fázi, kdy vědí, že chtějí patřit mezi osvojitelské či pěstounské rodiny, je na místě začít podnikat konkrétní kroky. Především je nutné absolvovat celý úřední postup. Prvním krokem je navštívit místně příslušný OSPOD a informovat se o konkrétním postupu. Zde žadatelé také získávají již výše uvedené dokumenty, jako je žádost a další přílohy, které je třeba vyplnit. Dále pak prvotní informace o jednotlivých formách NRP a celém postupu.

Sociální pracovník OSPOD pracuje dle zákona o SPOD, konkrétně § 21, kde je vymezen jeho postup a pravomoci při spolupráci s žadateli. Sociální pracovník OSPOD také provede sociální šetření v místě bydliště žadatelů, ze kterého vyhotoví podrobnou zprávu. V Praze by mělo být postupováno dle Metodického doporučení k tvorbě odborné sociální zprávy k žadatelům o NRP, která je dostupná na Portálu pro sociální oblast města Prahy.

Tato zpráva obsahuje osobní anamnézu žadatelů, rodinnou anamnézu, popis jejich partnerského vztahu, případně pokud jsou v rodině děti i jejich vztahu k dětem způsobu trávení času s nimi, popis bytových a majetkových poměrů. Důležitou součástí jsou také představy o přijatém dítěti a závěr s případnými doporučeními.

„V závěru se sociální pracovník vyjádří k celému průběhu rozhovoru tak, jak ho vnímal. Shrnuty jsou poznatky z rozhovoru na úřadě a poté v přirozeném prostředí žadatelů. Z důvodu, že většinou sociální pracovník žadatele nezná a setkává se s nimi poprvé, je vhodné se s žadatelem dohodnout, že si sociální pracovník bude během rozhovoru dělat poznámky (vysvětlit žadatelům důležitost zjištěných informací s ohledem na následný proces zprostředkování NRP). Důležitým se jeví zaznamenat jakékoliv výrazné okolnosti, kterých si sociální pracovník při rozhovoru všimne. Během rozhovoru se žadatelem všimnout, který z žadatelů se více ptá, zda si sami žadatelé již

zjistili nějaké informace k NRP, zda jsou v dané problematice orientováni, jak se staví ke spolupráci se sociálním pracovníkem či psychologem po přijetí dítěte v případě vzniku jakýchkoliv problémů. V případě zájemců o pěstounskou péči nebo pěstounskou péči na přechodnou dobu, zda se již žadatelé zajímali o doprovodné organizace, případně, zda již nějakou kontaktovali. Všimát si, jak se žadatelé k sobě při rozhovoru chovají, zda se vzájemně doplňují či zda mluví pouze nebo převážně jen jeden z nich a jak druhý reaguje apod. Snahou je zaznamenat co nejširší spektrum informací, které má možnost sociální pracovník při rozhovoru získat. Sociální pracovník má jedinečnou možnost vidět žadatele, popřípadě i děti žijící v rodině, v přirozeném prostředí jejich rodiny, domova. Nezbytné je zaměřit se i na interakci žadatelů, zaznamenat možné rozdíly v chování žadatelů na úřadě, poté v jejich domácnosti. K tvorbě sociální zprávy o žadatelích o NRP by mělo být přistupováno s co největší objektivitou a profesionalitou s ohledem na kvalitu informací potřebných při posuzování v následném procesu vlastního zprostředkování NRP.“ (MHMP, 2018)

Na závěr sociální pracovník OSPOD všechny získané informace ve zprávě a kopie dokumentů, které od žadatele obdržel nebo si vyžádal, odešle příslušnému krajskému úřadu. V Praze se jedná o Magistrát hl. města Prahy.

3.1.2 Práce OSPOD s dítětem vhodným ke zprostředkování NRP

Dle zákona o SPOD, konkrétně § 21, OSPOD vyhledává děti uvedené v § 19a odst. 1, které se našly bez vhodné péče rodičů či širší rodiny a zprostředkovává těmto dětem rodinu náhradní. OSPOD současně vede spisovou dokumentaci dítěte, podle odstavce 4, kde jsou všechny důležité záznamy.

OSPOD před samotným svěřením dítěte do NRP také navrhuje péči dočasnou, o které finálně rozhoduje příslušný soud. Taková péče může být např. kojenecký ústav, ZDVOP nebo PPPD. V takové péči dítě navštěvuje, dle zákonné lhůty, nejméně každé 3 měsíce.

3.1.3 Práce OSPOD s rodinou

Po vytipování dítěte, vhodného ke zprostředkování NRP, ke konkrétním žadatelům, OSPOD pracuje také s celou touto nově vzniklou rodinou. Napomáhá s přijetím dítěte do rodiny, jeho adaptací, podává informace k právnímu procesu, zastupuje dítě při soudním procesu jako kolizní opatrovník, případně odkazuje na příslušné odborníky,

kteřé rodina potřebuje, jako jsou řůzné neziskové organizace či terapeutické a psychologické služby. Na téma adaptace dítěte a navazování vzájemného vztahu budu uvádět více informací v kapitole 4 této práce.

Další práce OSPOD s rodinou se liší dle konkrétního typu NRP.

U osvojení OSPOD pracuje s rodinou od převzetí dítěte do závěrečného soudního jednání o osvojení.

U pěstounské péče je sociální pracovník s dítětem v kontaktu, dle zákonné lhůty, minimálně každých 6 měsíců, a to až do zletilosti dítěte.

Všechny děti nacházející se v NRP spadají dle zákona o SPOD do § 6, na základě něhož, je třeba vyhotovit individuální plán ochrany dítěte (dále jen IPOD). Tento IPOD vyhotovuje příslušný sociální pracovník OSPOD, který se zapojením rodiny a především osob pečujících stanovuje takové aktuální cíle a k nim potřebné kroky, které jsou v současné situaci dítěti nápomocné ke zlepšení jeho situace.

„IPOD vychází z výsledků komplexního hodnocení dítěte/rodiny a úvodní případové konference. Je potřeba, aby byl sestaven realisticky, a to jak s ohledem na stanovené cíle, tak s ohledem na způsoby jejich dosažení, především s ohledem na dostupnost a kapacitu služeb, které budou za účelem jejich naplnění poskytovány. Do celého procesu plánování a poskytování intervence je potřeba zapojit všechny členy rodiny, včetně samotných dětí. Je potřeba podpořit rodiny, aby samy navrhovaly a vytvářely plány na zajištění bezpečnosti a rozvoje svých dětí. IPOD musí obsahovat i časový rámec pro dosažení celkového i dílčích cílů. Také by měl obsahovat ustanovení týkající se nedobrovolných klientů a případných soudních konsekvencí sociální intervence.“ (Pemová, Ptáček, 2012, str. 103)

3.2 Role krajského úřadu

Práci krajského úřadu v procesu zprostředkování NRP, můžeme opět rozdělit do několika fází. Těmi nejdůležitějšími jsou práce s žadateli, práce s dětmi a párování žadatelů s dětmi.

Role krajského úřadu je v procesu zcela zásadní, neboť právě on je pověřený ke zprostředkování a koriguje či kontroluje práci OSPOD i přípravných organizací.

3.2.1 Práce krajského úřadu s žadateli

Pazlarová (2016) uvádí, že potom co OSPOD zašle krajskému úřadu kopii žádosti, včetně dalších podkladů, postupuje krajský úřad v dalších krocích vedoucích k zařazení do evidence vhodných stát se osvojiteli či pěstouny.

Jedním tímto krokem je myšleno zařazení žadatelů do přípravné organizace, kde krom jiného zajistí také psychologické vyšetření. Magistrát hl. m. Prahy přihlíží k výběru organizace dle přání žadatelů. Pokud žadatelé neuvedou preferenci k žádné z organizací, zařadí je Magistrát do nejbližšího volného běhu příprav.

Dalším krokem je posouzení zdravotního stavu žadatelů. To zprostředkovává pověřený lékař krajského úřadu.

„Zdravotní posouzení žadatelů o náhradní rodinnou péči „zahrnuje posouzení, zda zdravotní stav žadatele/žadatelky po stránce duševní, tělesné nebo smyslové nebrání výkonu dlouhodobé, soustavné, dostatečné a řádné péče a výchově dítěte.“ (Doporučený postup pro posudkové lékaře, s. 6) Součástí je rovněž posouzení rizika zhoršení zdravotního stavu v dlouhodobém horizontu s ohledem na délku trvání péče. Lékař by se měl pokusit zhodnotit, zda žadatel ze zdravotního hlediska dostojí nárokům, které klade péče o přijaté dítě v řádu mnoha let. Zdravotní posouzení provádějí lékaři určení příslušným krajským úřadem s využitím dokumentace praktických lékařů žadatelů a zpráv odborných lékařů, pokud jsou žadatelé v jejich péči. Lékař posuzuje zdravotní stav vždy individuálně, nejen na základ určené diagnózy (např. zdravotní postižení). Zabývá se konkrétními dopady na schopnost pečovat.“ (Pazlarová, 2016, str. 33-34)

Po kompletaci žádosti a dalších podkladů se zajištěním zdravotního a psychologického posouzení, včetně absolvování přípravného kurzu, může krajský úřad vydat rozhodnutí o zařazení žadatele či žadatelů do evidence osob vhodných stát se osvojiteli či pěstouny.

V Praze si tento dokument žadatelé vyzvednou přímo na sociálním odboru Magistrátu hl. města Prahy, kde současně podepíší poslední a výchozí dotazník o svých požadavcích na přijaté dítě, aby příslušný pracovník věděl, ohledně jakých dětí má žadatele případně oslovovat. Tyto požadavky pak lze i nadále měnit během procesu,

kdy je žadatel sdělí pracovníkovi krajského úřadu a ten o nich vyhotoví záznam do spisu žadatele.

„Na základě odborného posouzení vydá příslušný krajský úřad rozhodnutí o zařazení nebo nezařazení do evidence žadatelů o náhradní rodinnou péči. Jedná se o rozhodování v režimu správního řízení, což znamená, že v případě nesouhlasu žadatelů s výsledkem rozhodnutí existuje možnost podat odvolání, o kterém bude rozhodovat Ministerstvo práce a sociálních věcí. Jestliže krajský úřad v průběhu řízení zjistí závažné důvody, pro které nelze žadatele zařadit do evidence, může rozhodnout o zamítnutí žádosti i před provedením odborného posouzení.“ (Bubleová a kolektiv, 2014, str. 31)

3.2.2 Práce krajského úřadu s dítětem vhodným ke zprostředkování NRP

Krajský úřad je dle zákona o SPOD § 22 povinen vést dokumentaci těm dětem, které se z různých důvodů ocitly mimo péči své rodiny a je jim třeba zprostředkovat rodina náhradní.

„Dokumentace o dítěti obsahuje základní informace (jméno, datum narození, státní občanství), vyhodnocení situace dítěte včetně informací důležitých v kontextu umístění do náhradní rodinné péče a individuálního plánu ochrany dítěte (IPOD). Součástí je i posouzení zdravotního stavu. Dokumentace obsahuje rovněž názor dítěte na náhradní rodinnou péči. Samozřejmě se přihlíží k věku a rozumovým schopnostem dítěte.“ (Pazlarová, 2016, str. 40)

Tyto informace se krajskému úřadu dostávají pomocí místně příslušného OSPOD, dle trvalého bydliště konkrétního dítěte, kterému je třeba náhradní rodinu zprostředkovat.

Krajské úřady po celé republice pak mohou vzájemně spolupracovat, aby se co nejvíce dětem dostala rodinná péče.

Dle Pazlarové (2016) dítě zůstává v evidenci krajského úřadu, dokud se nevrátí do svojí původní rodiny; není pro něj nalezena vhodná NRP; není automaticky vyřazeno z důvodu zletilosti nebo úmrtí.

3.2.3 Párování dětí a žadatelů krajským úřadem

Finálním úkolem krajského úřadu je propojení již zařazených žadatelů, kteří se nacházejí v evidenci osob vhodných stát osvojiteli či pěstouny, a dětí, které jsou vhodné ke zprostředkování NRP.

„V praxi obvykle pracovníce krajského úřadu nejprve kontaktuje žadatele a na osobním setkání je detailně informuje o dítěti. Poskytne jim veškeré dostupné informace důležité pro jejich rozhodnutí, zda v procesu postoupí k osobnímu setkání s dítětem. Žadatelé mají dostat prostor pro dotazy a vyjádření případných obav. V této fázi je na místě maximální otevřenost vůči žadatelům, kteří potřebují mít dostatek informací, aby se mohli zodpovědně rozhodnout. Pokud se žadatelé na základě dostupných informací rozhodnou k osobnímu setkání s dítětem, pracovník krajského úřadu setkání zprostředkuje. Konkrétní podoba prvního setkání záleží na situaci a věku dítěte a na místě jeho pobytu.“ (Pazlarová, 2016, str. 45)

Jednotlivé případy jsou ve skutečnosti velmi individuální. Bude-li se jednat o prvorozené dítě, k němuž matka dala předběžný souhlas k osvojení a dítě opustila nebo dítě přímo z utajovaného porodu či baby boxu, bude pracovník či pracovníce krajského úřadu mít velmi málo informací, které může žadatelům poskytnout a které i později mohou budoucí rodiče sdělit přijatému dítěti. Bude-li se však jednat o dítě, které má již sourozence s podobnou historií, či o starší dítě, bude o něm informací více.

Dalším individuálním faktorem je pak již zmiňované prostředí, kde se žadatelé s vybraným dítětem seznamují. Pokud si budoucí náhradní rodiče budou přebírat dítě přímo z porodnice či z kojeneckého ústavu nebo dětského domova, může být předání rychlejší a intenzivnější, neboť je v zájmu dítěte, aby co nejdříve opustil ústavní péči, a takové předání může proběhnout v rámci několika málo dní. Pokud však žadatelé přebírají dítě z péče přechodných pěstounů, jedná se o pozvolnější předávání v rámci několika týdnů, kdy se budoucí rodiče učí péči o přijaté dítě a vzájemně se adaptují. Více informací o přijetí dítěte, popisují v kapitole 4 této práce.

O předání dítěte z původní péče, do péče žadatelů rozhoduje místně příslušný soud.

„Zprostředkování náhradní rodinné péče se řídí zásadním pravidlem – dítěti je vybírána taková rodina, která je připravena přijmout dítě právě takové, jaké je. To znamená

se všemi jeho radostmi a starostmi, se všemi jeho přednostmi, ale také riziky ve vývoji, ať již zdravotním nebo psychickým, s jeho minulostí, s jeho osobní i rodinnou anamnézou, s důsledky jeho pobytu v ústavním zařízení nebo nefungující rodině, s existencí jeho rodičů nebo sourozenců, které jednou možná bude chtít vyhledat.“ (Bubleová a kolektiv, 2014, str. 30–31)

3.3 Role přípravné organizace

Práci přípravné organizace lze rozdělit na psychologické posouzení a samostatné přípravné kurzy. Obě tyto části jsou potřebné k zařazení do evidence osob vhodných stát se osvojiteli či pěstouny, a žadatelé je musí absolvovat v plném rozsahu. V případě páru absolvují i tuto část oba dva, a to i v případě, že se nejedná o pár sezdaný.

3.3.1 Psychologické posouzení

Psychologické posouzení má na starosti příslušný psycholog přípravné organizace, který se s žadateli nejprve osobně setká a zkonzultuje s nimi jejich situaci a představy o přijatém dítěti. Následuje soubor psychologických testů s různým využitím metod a technik dle dané organizace. Následně psycholog testy vyhodnotí a s jejich výsledky žadatele seznámí.

„Psychologické vyšetření žadatelů se zaměřuje zejména na dva okruhy otázek:

1. Do jaké míry jsou žadatelé způsobilí stát se pěstouny? Zkoumá se jejich osobnostní charakteristika, aktuální psychický stav, vztahové zázemí a jeho stabilita, výchovné zkušenosti a celková kvalita rodinného prostředí. 2. Do jaké míry jsou aktuálně schopní převzít dítě do péče? Zjišťují se představy žadatelů o dítěti, jejich motivace, otevřenost vůči případným odlišnostem a speciálním potřebám dítěte. Součástí je i posouzení aktuální rodinné situace.“ (Pazlarová, 2016, str. 34)

To samé platí i pro osvojitele.

3.3.2 Přípravné kurzy

Přípravné kurzy pro budoucí osvojitele a pěstouny jsou v časové dotaci 48 hodin. Ty jsou různě časově rozděleny dle typu organizace. Např. v pražské organizaci Natama se jedná o jeden souvislý týden. Organizace Paprsek přednáší v blocích po 8 hodinách, z něhož jeden blok je zhruba jeden den v týdnu, a celá příprava proběhne přibližně ve dvou měsících. Oproti tomu organizace Dobrá rodina má přípravné kurzy rozděleny na

9 skupinových setkání po 4 hodinách a 3 samostatných setkáních s rodinou, které trvají okolo dvou hodin.

Náplní kurzu je co nejvíce přiblížit budoucím náhradním rodičům specifika dětí v náhradní rodinné péči, jejich vzájemnou adaptaci či možná úskalí.

„Posláním přípravného kurzu je poskytnout vám, budoucím osvojitelům nebo pěstounům, potřebný základ vědomostí o specifických otázkách náhradní rodinné péče, zprostředkovat Vám reálné informace o situaci a potřebách dětí žijících mimo vlastní rodinu a umožnit náhled na vlastní předpoklady pro přijetí dítěte. V rámci kurzu máte příležitost setkat se jednak s odborníky a hovořit s nimi o tom, co vás zajímá, a také s dalšími pěstouny či osvojiteli, kteří Vám sdělí své vlastní zkušenosti a mohou zodpovědět i vaše dotazy. Kurz probíhá formou přednášek, skupinových diskuzí či výcvikových seminářů.“ (Matějček, Kolouchová, Bubleová, Kovařík a Benešová, 2002, str. 24)

Forma jednotlivých kurzů se také odvíjí od zvolené organizace. Například Paprsek má většinu kurzu přednáškovou a diskuzní formou, za pomoci nejrozličnějších odborníků zaměřených na oblasti sociálně právní aspektů, etnika, závislosti, pediatrie aj. Dobrá rodina kurzy provádí formou PRIDE (Parent Resources for Information, Development and Education), kdy jeden z přednášejících je odborník na danou tematiku a druhý osvojitel či pěstoun, který přináší své vlastní zkušenosti.

„Přípravy jsou vedeny interaktivní formou s využitím skupinové dynamiky. Obsahují nejen část teoretickou, ale i praktickou. Využíváme videa z oblasti náhradní rodinné péče, zpracované kazuistiky, příběhy rodin pro výukové potřeby a nácvik praktických řešení situací, které náhradní rodiny zažívají.“ (Dostupné z webu Dobrá rodina, n. d.)

Natama se více zaměřuje na vědecké poznatky a neuro psychologický vývoj dítěte. Jako jediná pražská organizace také pořádá přípravy v angličtině a specializuje se na homosexuální páry.

„Účast na přípravě je oboustranně důležitá. Žadatelům o pěstounskou péči poskytuje řadu informací důležitých pro přijetí dítěte a péči o něj a současně poskytuje prostor, aby si budoucí pěstouni upřesnili svoje představy o dítěti a celkovém fungování nové složené rodiny po přijetí dítěte. Je celkem běžné, že pěstouni v průběhu příprav poněkud

změní svoje původní představy. Mohou dospět k tomu, že např. zvládnou péči o dítě s určitým zdravotním znevýhodněním, nebo dítě etnicky odlišné, ačkoliv o tom dříve neuvažovali. Někdy naopak na základě nových poznatků z příprav zjistí, že jejich představy byly nepřesné, a naopak zúží věkové rozpětí pro dítě, které by chtěli přijmout. V krajních případech se může stát, že v průběhu příprav žadatelé svůj názor přehodnotí a od zamýšlené pěstounské péče odstoupí.

Z hlediska posouzení vhodnosti žadatelů jsou přípravy rovněž důležité, neboť umožňují pracovníkům zažít žadatele v různých typech situací a doplnit celkový obraz o žadatelích, jejich výbavě a připravenosti přijmout dítě.“ (Pazlarová, 2016, str. 36)

Na závěr příprav tedy proběhne poslední konzultace žadatelů s psychologem, během kterých lze přehodnotit své představy. Psycholog pak zašle závěrečnou zprávu o průběhu přípravných kurzů včetně výsledků psychologického posouzení krajskému úřadu.

4 Přijetí dítěte do rodiny

Přijetí dítěte bývá po dlouhém čekání velmi rychlé a intenzivní. Budoucí rodiče tak mohou být pod velkým tlakem, neboť během několika málo dní musí zařídit jak veškerou materiální výbavu pro děti, tak právní aspekty a náležitosti a vzájemně se s nově přichozím dítětem zadaptovat.

„Častou chybou může být předpoklad, že přijetí dítěte do náhradní rodinné péče je stejné jako přijmout dítě vlastní. Dítě v náhradní rodinné péči, ačkoliv malé, si prošlo ztrátou a odloučením od svých rodičů, zejména od matky, které je pro něj vždy traumatické. Malé miminko potřebuje maminku. I několik týdnů v kojeneckém ústavu má vliv na zdravý vývoj dítěte. Po třech a více měsících v ústavu se miminka začínají objevovat vážné následky ústavní péče. Je důležité si uvědomit, že ani nejlepší kojenecké ústavy nejsou vhodným prostředím pro péči o dítě.“ (Vrbovská, 2012, str. 7)

4.1 Attachment

Dle knihy Dobrý pěstoun (kolektiv autorů, 2018) můžeme attachment nejčastěji přeložit jako citové pouto nebo citová vazba. S teorií attachmentu přišel britský psychiatr John Bowlby, který ho popisuje jako vrozený instinkt být matce na blízku, aby mu poskytovala přirozenou podporu a ochranu. Pokud tomu tak však není, dítě se dostává do stresové až traumatické situace, během které dochází k narušení této vztahové vazby.

*„Není třeba zdůrazňovat, že se u dětí v pěstounské péči a také v adopci, které přišly do rodiny po více než třech měsících věku, téměř ve všech případech rozvinula nějaká forma nejistého attachmentu. Znamená to, že se vinou vysoké hladiny stresu v minulosti, kdy byly malé a neměly bezpečného a spolehlivého pečovatele, u nich začaly rozvíjet určité způsoby zvládnání a reakce na zvládnutí stresu. A naučily se, tedy mají uloženo v paměti, že se na dospělého nelze spolehnout a je nejlepší si vše zařídit sám (vyhýbavý typ). Nebo mají uloženo v emocionální paměti, že vztah a láska a bezpečí sice existují, ale nikdy nejsou jisté, a tak se o ně bojí (ambivalentní úzkostný typ). A v nejhorším případě jsou vyděšené a vystresované z pouhé přítomnosti dospělého do té míry, že doslova nevědí kudy kam (desorganizovaný – disregulovaný typ). **Pro pěstouna nebo adoptivního rodiče by mělo patřit téma attachmentu k těm nejdůležitějším.**“ (Kolektiv autorů, 2018, str. 196)*

Je tedy třeba myslet na to, že péče o přijaté dítě bude z důvodu narušené citové vazby specifická a je vhodné řídit se radami odborníků tak, aby dítě mohlo navázat vztah k náhradnímu rodiči.

V navázání může také rodině pomoci terapie. U dětí z NRP se nejčastěji využívá filiální nebo dyadická.

4.2 První kontakt

„První setkání s dítětem, na které již mnoho měsíců či let čekáte, je plné zvědavosti napětí, očekávání a obav. Jiná je situace, pokud se jedete poprvé podívat na miminko, jiná, jedná-li se už o větší dítě.

U dětí v kojeneckých ústavech se často požaduje adaptační fáze při pobytu budoucích adoptivních rodičů v kojeneckém ústavu po dobu jednoho až třech dnů. Je to důležité nejen proto, abyste si na sebe s miminkem zvykli, ale i pro edukaci rodičů a zodpovězení nejrůznějších otázek, které vás napadnou. Bude se jednat převážně o otázky kolem denního režimu miminka, jeho zvyklostí, zvláštností, vývojových prognóz apod. Důležité jsou informace o biologických rodičích, pokud je má personál k dispozici.

U starších dětí se již do seznamování zapojuje i osobnost dítěte a jeho dosavadní zkušenosti se světem dospělých. Některé děti odcházejí ochotně s kýmkoli, jiné jsou opatrné, až nedůvěřivé. Pokud jsou děti na příchod nových rodičů připravovány, mají stejné obavy a jsou stejně zvědavé jako vy.“ (Zezulová, 2012, str. 36–37)

Jak již bylo výše uvedeno v předchozí kapitole, první kontakt je specifický mnoha faktory. Odkud dítě přichází, zda z ústavní péče nebo od přechodných pěstounů, jak je staré, jaké zkušenosti má s původní rodinou nebo kolik již vystřídalo pečovatелů aj. Důležité je respektovat a vnímat jeho potřeby a specifika. Pokusit se dítěti co nejvíce přizpůsobit a zachovat alespoň část jeho předchozího života, aby pro něj tato životní změna byla co nejsnadnější.

Archerová (2001) uvádí, že je dobré zjistit, co nejvíce informací o tom, jak doposud probíhaly běžné dny přijatého dítěte. Nejčastěji tyto informace mohou žadatelé zjistit od členů původní rodiny, pěstounů nebo personálu ústavu či dětského domova, kde bylo dítě dříve umístěno a kteří o dítě osobně pečovali. Ačkoliv je pravděpodobné, že žadatelé budou mít jinou představu o tom, jak o dítě pečovat, je dle Archerové (2001)

velmi důležité alespoň nakrátko zachovat co nejvíce z obvyklého prostředí a zkušeností dítěte.

4. 3 Adaptace

Zezulová (2012) popisuje jednotlivé fáze adaptace u dítěte a rodičů.

Zatímco dítě prochází fází **1. poznávání**, kdy si zvyká na nové prostředí a především pečovatele, **2. uvolnění**, které bývá velmi náročné, neboť dítě nově testuje své teritorium a zjišťuje hranice pečující osoby a **3. přijetí**, kdy již dítě ví, na čem je a může se navazovat na své nové rodiče.

Dospělý prochází fází **1. nadšení**, kdy se budoucí rodič dozví o svém dítěti, které přijme, **2. rozčarování**, kdy dospělý člověk zpracovává specifické chování dítěte a **3. přijetí**, kdy rodič bezprostředně přijímá dítě takové, jaké je.

Pazlarová (2016) hovoří o tom, že obecně čím je dítě mladší, tím snazší bývá jeho přijetí do rodiny a vzájemná adaptace.

5. Výzkum

V rámci výzkumné části popíši můj cíl a záměr výzkumu, výzkumné otázky a postup, kterým jsem výzkum provedla. Dále popíši výzkumný vzorek respondentů, požitou metodu a způsob zpracování získaného materiálu. Zmíním také etické principy, dle kterých jsem se řídila. Na závěr popíši kategorie jednotlivých kódů a získané výsledky.

5.1 Výzkumný cíl

Výzkumným cílem bakalářské práce bylo zjistit, které části procesu zprostředkování NRP dobře fungují, žadatelům vyhovují a jsou pro ně ze stran jednotlivých subjektů, tedy OSPOD, krajského úřadu a přípravných organizací dostačující. A naopak jaké části procesu by žadatelům vyhovovali jinak, popřípadě jak, a to i s ohledem na již přijaté dítě.

5.2 Výzkumné otázky

Zkoumány byly tyto výzkumné otázky, které jsou označeny jako hlavní (HVO) – přímo navazují na výzkumný cíl a vedlejší otázky (DVO).

- Které části procesu jsou pro žadatele přínosné. (HVO)
- Které části procesu vnímají žadatele jako náročné. (HVO)
- Jaké kroky činí jednotlivé subjekty – OSPOD, krajský úřad, přípravná organizace a zda všechny tyto tři subjekty podávají dostatečné a srozumitelné informace. (DVO)
- Z čeho mají žadatelé největší obavy a zda mají možnost je sdílet. (DVO)
- Jaké představy mají žadatelé o přijatém dítěti a zda je v průběhu procesu upravují. (DVO)
- Jak žadatelé vnímají proces zprostředkování NRP a zda je připravuje na přijetí dítěte. (DVO)

5. 3 Postup realizace

Všichni vybraní respondenti byli telefonicky osloveni, zda by se chtěli zapojit do rozhovoru na téma zprostředkování NRP. Pouze v jednom z případů, došlo k odmítnutí rozhovoru, z důvodu nedostatku času.

Respondentům bylo dáno na vybranou, kde chtějí rozhovory absolvovat z důvodu soukromí a jejich časových možností. Tři rozhovory byly provedeny v domácnosti respondentů, dva v neutrálním prostředí kavárny v blízkosti jejich bydliště a jeden z důvodu nemoci respondentů online formou. U jednoho z rozhovorů bylo přítomno i nezletilé svěřené dítě, které však z důvodu věku do rozhovoru nezasahovalo.

Respondentům bylo vždy vysvětleno, k jakému účelu rozhovor slouží a jak s těmito daty bude dál nakládáno. Více k tomuto tématu popisují v podkapitole 5. 7. Etika výzkumu.

5. 4 Výběr respondentů

Respondenti byli vybíráni náhodně, avšak tak, aby splňovali následující kritéria.

Všichni respondenti:

- Prošli zprostředkovaným procesem náhradní rodinné péče, a to na území hlavního města Prahy.
- Mají již svěřené dítě, a to buď v osvojení či dlouhodobé pěstounské péči.

5. 4. 1 Výzkumný vzorek

Během výzkumné části proběhlo pět rozhovorů s šesti respondenty. Jednalo se o pět žen a jednoho muže ve věkovém rozpětí od 29 let do 49 let, kteří mají svěřené děti ve věkovém rozmezí od 1 roku do 13 let.

Všichni z účastněných jsou zprostředkovaní žadatelé o NRP, kteří absolvovali proces zprostředkování na území hl. města Prahy.

Dva z respondentů absolvovali proces zprostředkování NRP jako samo žadatelé. Tři respondenti absolvovali proces jako manželské páry, avšak pouze u jednoho z rozhovorů byli účastni oba z páru.

Tři z respondentů mají svěřené děti do pěstounské péče. U všech došlo k rozšíření na péči poručnickou. Další tři respondenti mají svěřené děti do osvojení.

Dva z respondentů prošli procesem zprostředkování ještě před novelou zákona o SPOD z roku 2013, kdy nebylo možné zvolit samostatně přípravnou organizaci, ale přípravné kurzy v Praze zajišťoval přímo Magistrát hl. města Prahy ve spolupráci s Dětským centrem Thomayerovy nemocnice Sulická, přípravnou organizací Natama a psychologickým posouzením v přípravné organizaci Paprsek.

Další čtyři respondenti prošli procesem zprostředkování až po novele zákona o SPOD z roku 2013 a samostatně si vybrali jednu ze tří nabízených organizací (Natama, Paprsek, Dobrá rodina). Tři respondenti zvolili organizaci Paprsek, jeden organizaci Dobrá rodina.

5. 5 Použité výzkumné metody

Pro tuto bakalářskou práci jsem použila kvalitativní metodologii. Ta je charakteristická tím, že je získáno velké množství informací na malém počtu respondentů. Z tohoto důvodu je velmi obtížná až nemožná generalizace získaných výsledků na populaci.

„Síla kvalitativních dat spočívá v tom, že jsou přirozeně uspořádaná a popisují každodenní život. Vyznačují se lokální zakotveností a nejsou vytrhována z kontextu dění. Mají popisovat podrobnosti případu, vesměs za delší časový interval. Snažíme se tak jít za co a kolik a blížit se k proč a jak.“ (Hendl, 2016, str. 165)

Konkrétně byla s respondenty využita metoda polostrukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami, která vedla ke zmapování výzkumných otázek. Rozhovory nebyly zcela strukturované, neboť bylo přihlíženo k individualitě každého z respondentů, ale zaměřovaly se, na již výše uvedené, stejné výzkumné okruhy.

„Strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami sestává z řady pečlivě formulovaných otázek, na něž mají jednotliví respondenti odpovědět. Pružnost sondování v kontextu situace je omezenější než v jiných typech rozhovorů. Tento typ rozhovorů se používá, když je nutné minimalizovat variaci otázek kladených dotazovanému. Redukuje se tak pravděpodobnost, že se data získaná v jednotlivých rozhovorech budou výrazně strukturně lišit.“ (Hendl, 2016, str. 177)

5. 6. Zpracování získaného materiálu

Získaný materiál z rozhovorů byl nejprve zpracován metodou zvanou transkripce.

„Transkripce se nazývá proces převodu mluveného projevu z interview nebo ze skupinové diskuse do písemné podoby. Jedná se o časově velmi náročnou proceduru. Pro podrobné vyhodnocení je však transkripce podmínkou. Je možné pak zdůrazňovat důležitá místa podtrháváním, opatřovat určitá místa komentářem na kraji stránky nebo vytvářet seznam a srovnávat jednotlivá místa textu.“ (Hendl, 2016, s. 212).

Dále byla využita metoda kódování, která jednotlivá tvrzení v textu, týkající se výzkumných otázek, označuje takzvanými kódy, které následně řadí pod jednotlivé kategorie.

„Kategoriální systémy slouží k provádění redukce dat. Využívají se při kódování záznamů, rozhovorů, pozorování nebo dokumentů. Kategoriální systémy se používají i při návrhu zobrazování dat. Pak plní zobrazovací funkci.“ (Hendl, 2016, str. 215)

5. 7 Etika výzkumu

Se všemi respondenty bylo před začátkem rozhovoru hovořeno o tom, že rozhovor bude nahráván a následně doslovně přepsán. Respondenti souhlasili s tím, že přepsaný anonymní rozhovor bude přílohou práce. Všichni zúčastnění, byli poučeni o tom, že některé z dat, mohou být v rámci anonymizace nahrazeny jiným symbolem, například jméno dítěte či pracovnice, je v rozhovoru zaměněno za písmeno „X“, „Y“ nebo „Z“ atd.

Všem respondentům bylo dále řečeno, že pokud nebudou chtít odpovídat na některou z otázek, která by pro ně byla náročná, mohou říci ne a jejich rozhodnutí bude plně respektováno.

Místo a způsob, kde a jakým způsobem budou rozhovory prováděny (zda osobně nebo online formou), bylo vybíráno společně s respondenty tak, aby se cítili co nejvíce komfortně a bylo zajištěno jejich soukromí.

„Etické otázky hrají ve společenskovedním výzkumu důležitou roli. Existují různé standardy a doporučení, které vymezují etická pravidla aplikovatelná ve výzkumu.“ (Hendl, 2016, str. 157)

Hendl (2016) dále uvádí, že mezi tyto pravidla patří například poučení respondenta a jeho souhlas se zpracováním dat, anonymita, soukromí, svoboda odmítnutí nebo emoční bezpečí.

5. 8 Výsledky výzkumu

Z rozhovorů s respondenty byly za pomoci metody otevřené kódování zjištěny následující kategorie:

5.8.1 Role OSPOD

Všichni respondenti byli dotazováni, jakou roli hrál v rámci jejich procesu OSPOD a zda byli informace, které zde získali dostačující. Reakce respondentů byly převážně pozitivní. Sdělovali, že ačkoliv se zde nedozvěděli veškeré informace o procesu, dostali základní informace, které potřebovali. OSPOD byl pro všechny respondenty institut, který jim sdělil prvotní informace a fakta, vyřídil s nimi administrativní úkony a nasměroval na další organizace. Respondenti převážně chválili ochotu a vlídnost sociálních pracovníků.

R4: *„No jako určitě jsme se nedozvěděli všechny informace o té adopci atd., myslím jako o chování těch dětí a tak. Ale myslím, že to není vlastně ani úkolem OSPOD. Nebo já nevím, ale vlastně jsem pochopila, že paní nám měla předat nějaké základní informace a ty papíry a to udělala, byla moc milá a neměli jsme problém se na ní obrátit, takže pro mě to bylo dostačující v tu chvíli.“*

Výjimkou byla respondentka, která sdělila, že informace, které získala, pro ni ze specifických důvodů dostatečné nebyly. Jedná se o respondentku, která sama pracuje v oblasti NRP.

R5: *„Prvním krokem v procesu je jít na OSPOD. Pro nás to bylo trochu specifické, protože paní mě podle jména znala a věděla, co dělám. Měla tedy pocit, že nám nemusí nic moc říkat, že všechno známe. Informace pro mne dostačující nebyli. Navíc jsem byla v jiné situaci, nebyla jsem odborník, ale klient, chtěla jsem slyšet všechny informace a manžel je také neznal.“*

Dalším krokem OSPOD, který respondenti popisovali byla návštěva u nich doma. Respondenti tuto část procesu opět hodnotili převážně pozitivně, objevoval se zde však také strach z kontroly. Respondenti návštěvu popisovali jako delší rozhovor vedený

u nich doma, ve kterém hovořili jak o jejich osobním životě, tak konkrétněji o jejich představách o přijatém dítěti. Rozhovor probíhal se všemi členy domácnosti, nejčastěji tedy s žadatelem párem, v jednom případě také s biologickou dcerou žadatelky.

R1: *„Spíš to byl rozhovor o tom, co máme za sebou a jak to nás bude probíhat, jak to fakticky, fyzicky, prakticky bude. Jak se tomu dítěti budu moct já věnovat, kde bude. S „Q“ mluvila, jak se na něj těší, ptala se, jak si to představuje. Ta návštěva byla velmi taková příjemná a hezká.“*

R4: *„Úkolem toho OSPOD bylo ještě podívat se sem k nám. Z toho jsme byli trochu nervózní, že k nám jde sociálka. (Smích). A ještě vlastně barák nebyl úplně dodělaný, tak jsme se trochu báli, jak to bude probíhat, ale v pohodě. No a pak jsme mysleli, že nám to tady paní bude nějak víc kontrolovat, ale to vlastně ani nedělala, jako nějak to tady prošla, aby to viděla a ptala se nás, kde to dítě budeme mít a tak, ale aby nám třeba koukala do skříní nebo do lednice, to fakt ne. No a pak teda jsme si povídali hodně, a to si myslím, že trvalo fakt docela dlouho. Že se nás ptala i na rodiče a jestli jsme jim to už řekli a takový věci.“*

5.8.2 Role Magistrátu hl. města Prahy

V této kategorii byl klíčovým rozdílem u respondentů, kteří absolvovali proces zprostředkování před novelou zákona o SPOD v roce 2013 nebo až po ní.

Dvě z respondentek absolvovaly proces před novelou a přípravný kurz jim kromě přípravné organizace zajišťoval i přímo Magistrát. Tyto respondentky byly se státním kurzem převážně nespokojené, stěžovaly si hlavně na nedostatečné či z jejich pohledu chybné informace. Dalším zjištěným negativem byl neosobní přístup. Obě respondentky uvedly, že z Magistrátu v tu dobu nebyl nikdo konkrétní, na koho by se během procesu mohly obrátit.

R1: *„Tak pro mě Magistrát byla instituce. Já jsem tam neměla, koho se konkrétního zeptat. Já jsem tam byla jenom jako vyslaná, někým pozvaná, nějakou pozvánkou, nějakým „no name“ úředníkem. Pro mě to byla nějaká instituce, od který mi přišel nějaký dopis jo. Nikdo konkrétní.“*

R3: *„Když mi na tom státním kurzu psychologka, která s dětmi pracuje leta, v náhradní rodinné péči, a řekla, že s dítětem se začne od nuly, tak už tenkrát mi to přišlo divný.“*

Že to není možný, protože už tenkrát jsme všichni věděli, že na dítě má vliv samozřejmě těhotenství, psychický stav maminky, v jakém prostředí se ta máma zrovna nachází, v tom těhotenství. Takže pro mě ten klasický státní kurz byl absolutně mimo. Úplně mimo realitu, a to jsem o tom věděla fakt málo.“

Jinou roli zastával Magistrát u respondentů, kteří přípravný proces absolvovali až po novele. Ti popisovali Magistrát jako jakýsi prostředník mezi nimi a ostatními institucemi. Magistrát jim přípravné organizace pouze zprostředkoval, ale sám je již nepořádal. Respondenty informoval o zařazení do přípravných kurzů a o zařazení do evidence osob vhodných stát se žadateli. Respondenti také popisovali dotazník, který v závěru procesu na Magistrátu vyplňovali jako finální rozhodnutí o představách o přijatém dítěti, aby příslušní pracovníci věděli, s jakými dětmi se na ně mohou obracet. Dále s nimi Magistrát pracoval až ve chvíli, kdy byli vytipováni pro konkrétní dítě. Tito respondenti již také věděli o konkrétní osobě z Magistrátu, na kterou se během procesu mohli obracet. Reakce na Magistrát již byly více pozitivní nežli u respondentů, kteří proces absolvovali před novelou.

R5: „Potom paní z OSPOD odeslala celou naši složku na Magistrát, což tedy zase musím říct, že bylo velmi rychlé. A z Magistrátu se nám hned ten den, kdy složku obdrželi ozvali, že ji mají, poslali nám mail, že teď už se máme obracet na Paprsek.“

Tři z respondentů však nezávisle na tom, kdy proces absolvovali, získali od Magistrátu nedostatečné informace při předávání konkrétního dítěte nebo byli informováni o dítěti, které na konec z důvodu nedostatku informací vůbec nepřevzali.

R2: „Já myslím, že jsem čekala přes rok. Ale tam se stalo to, že někdy na konci srpna mě ta paní z Magistrátu volala kvůli holčičce, která byla jako nějak ve hře, ale pak se ukázalo, že měla málo informací. Přesto, že mi vlastně už nějaké informace o té holčičce dala a já už jsem se na to nějak vnitřně nalad'ovala, ale nakonec z toho vylezlo, že si jí vezme babička do péče.“

5.8.3 Role přípravné organizace

Tato oblast byla výrazná dvěma subkategoriemi. První z nich bylo psychologické posouzení žadatelů, které respondenti zahrnovali do této kategorie. K tomu popisovali, jakým způsobem probíhalo, jaké testy či techniky absolvovali a že bylo poměrně časově

náročné. Hovořili také o pohovoru s psychologem, se kterým sdíleli své představy o přijetí dítěte.

R5: *„Tam jsme byli vlastně jeden den na psychologickém vyšetření, vyplňovali jsme na PC testy, kde se zaklikávalo ano/ne/nevím. Byli jsme v té místnosti s manželem samy a strašně jsme se u toho nasmáli, protože tam byly otázky typu Chodíte rádi do divadla? Vaříte rádi? A pak najednou jestli nemáme pocit, že nás někdo pronásleduje nebo jestli nevidíme imaginární zvířata a lidi. A nejlepší otázka byla, zda máme rádi děti, to někdo uhodil hřebíček na hlavičku. (Smích). Pak jsme doplňovali nedokončené věty, kreslili strom atd. Bylo toho poměrně dost a bylo to dlouhé, myslím asi 5-6 hodin. A pak jsme si šli promluvit s paní psycholožkou, ta byla moc fajn, příjemná. Říkali jsme jí o našich představách o dítěti a ona říkala, že si myslí, že jsou reálné. To mě docela uklidnilo, protože jsem měla pocit, že jsou moc úzké.“*

Objevilo se zde také téma obav z psychologického posouzení a jeho výsledků.

R2: *„Já jsem měla hodně velký strach z toho psychologického vyšetření. Jsem si říkala ty jo, protože jsem mírně úzkostná, což se tam samozřejmě projevilo. Ale vlastně mě překvapilo, že to bylo příjemný. To samotný vyšetření, že to bylo v pohodě. Že jsem se celkem odhadla a nedozvěděla jsem se nic, co bych o sobě nevěděla. Nedozvěděla jsem se o sobě nic strašného.“*

Druhou subkategorií byly samotné přípravné kurzy. Zde respondenti dávali přednost především zážitkovým technikám, které považují za více zapamatovatelné, tak, že z nich mohou čerpat dodnes. Ne všem z respondentů však tato forma vyhovuje. Ukázalo se tedy jako přínosné, že měli respondenti na výběr z různých typů kurzu.

R1: *„Pro mě bylo hodně užitečný v Natamě, kde to bylo formou přes dětské prožitky a vlastní zážitky. Takže spoustu věcí jsem si mohla mnohem hlouběji ohmatat a pro mě to bylo důležitý, já z toho do dneška čerpám.“*

R2: *„Ano, já jsem se rozhodovala, jestli půjdu do toho co je nejmíň bolestivé, že si to jenom odsedím, a to jsem se rozhodla, že vlastně nechci anebo, jestli půjdu do něčeho zážitkového, aby to pro mě opravdu naplnilo ten smysl. Protože jsem měla samozřejmě pochybnosti, jestli to vůbec zvládnou. A tak jsem se rozhodla pro tu Dobrou rodinu. Aby to bylo ne, jen, že oni mě budou posuzovat, ale že i já si něco ujasním.“*

R5: „*My jsme si Paprsek vybrali, protože jsme věděli, že je to taková cesta nejmenšího odporu. Že je to spíše přednáškové, a to nám s manželem sedí více než zážitkové semináře.*“

Dalším důležitým faktorem byla pro žadatele ochota lektorů, možnost se zeptat a získání zpětné vazby. Ne vždy se však toto povedlo, což respondenti zpětně hodnotili jako negativní. Pokud naopak respondenti považovali lektory za otevřené a vstřícné, hodnotili i celé přípravné kurzy pozitivněji.

R3: „*Pro mě bylo důležité, že když jsem se zeptala, abych dostala odpověď. To bylo pro mě důležité. Abych vnímala, že se můžu ptát a že mi ten člověk odpoví, to pro mě bylo nejdůležitější.*“

R5: „*A k těm přípravám, no pamatuju si na jednu věc. Ptala jsem se, jak dítěti vysvětlit, že je z baby boxu, jak s ním o tom mluvit, o jeho minulosti, když vlastně žádnou minulost neznám. A ta jedna paní z těch příprav, na mě hodila takový obličej a takovým tónem mi řekla, že přece, když nic nevím tak nic neříkám nebo něco v tom smyslu. A to bylo tak nepříjemné, že jsem se už radši na nic neptala. To jsem se opravdu cítila jako úplný pitomec.*“

5.8.4 Důležitá témata

Během rozhovorů se objevovala témata, která respondenti označili jako důležitá. Všichni respondenti sdělili, že pro ně bylo důležité, aby se během přípravného procesu otevřeně dozvěděli o specifikách dětí v NRP. Jednotlivě pak nejčastěji jmenovali témata jako attachment, citové připoutání, trauma dítěte, potřeby a specifika dětí v NRP či témata spjatá s biologickou rodinou, průběhem procesu a další.

R1: „*Jak se vyvíjí zdravé dítě, když prostě je v milující náruči svých rodičů, kteří na něj čekají a těší se na něj a věnují se mu. Oni a širší rodina. A jakmile tyhle základní prvky chybí, tak jak se to dítě vyvíjí a co se mu vlastně děje. Kde tam potom dochází k těm kolizím a k těm vývojovým vadám, kde ty traumata vznikají. A v tomhle principu jsem litovala, že co by rodič, běžný biologický rodič to nemůže slyšet, tak jsem za to byla ráda a do dneška jakoby si ty věci připomínám. To bylo pro mě hodně důležité.*“

R2: „*Ale co bylo důležité, bylo také věnování se tématu předávání dítěte z přechodné pěstounské péče. To bylo vlastně dost užitečné.*“

R3: „*Že ty děti si nesou traumata. Nesou si traumata, nesou si nějaké geny a že už ten člověk nikdy nebude mít klid, na to ať úplně zapomene. Musí počítat s tím, že se bude muset učit, vzdělávat, zajímat. Aby se naučil s dítětem komunikovat, aby to téma té náhradní rodinné péče nebylo tabu. Aby to bylo opravdu otevřené téma. Aby se to dítě cítilo bezpečně v tom, že to tak je. A ne, jen v pěstounce, ale i v adoptivních rodinách.*“

R4: „*Tam jsme se vlastně bavili o tom citovém připoutání těch dětí na nás, že to musíme nově vytvořit a že s tím ty děti mívají problém a pak to právě může způsobovat různá specifika v tom jejich chování. Tak to jo, to pro nás teda bylo úplně nový, to my jsme si samozřejmě vůbec nedovedli představit něco takového, a to jsme se tam dozvěděli.*“

R5: „*Všeobecně je moc důležité to téma ohledně attachmentu a toho, že je to dítě v náhradní rodinné péči prostě něčím specifické.*“

Další oblast, kterou respondenti uváděli jako důležitou se týkala přímo žadatelů. Konkrétně toho, jak žadatele vybírat a jak je posuzovat. Jako důležité považovali prověření žadatelů a zjištění jejich životního stylu a nastavení.

R3: „*Já si myslím, že je nejdůležitější zjistit, jaké má ten žadatel životní nastavení. Já jsem si to nějak uměla zpracovat sama a viděla jsem na těch lidech, jestli to mají zpracované nebo ne, jak jsem se o to zajímala ten rok, hodně jsem si o tom četla. A myslím, že to je úplně nejdůležitější, co si ty žadatelé myslí o tom, když to dítě přijde domů. Jestli jsou opravdu připravení na to, že se jim převrátí život.*“

5.8.5 Zajímavá témata

Některá témata, o kterých se respondenti během procesu příprav dozvěděli, označili jako zajímavá. Tyto témata nepovažovali za zcela klíčová v tom, co by se měli dozvědět, ale rádi si je vyposlechli.

Mezi tato témata patřila nejčastěji adiktologie, a to jak látková, tak alkoholová, specifika jiného etnika, párování žadatelů s dětmi, vývoj dítěte nebo rozdíly mezi jednotlivými typy NRP.

R1: „*Jednou tam byla neuroložka, ale pro už třeba tohle to bylo, když jsem vzala celý přísun informací, který jsme dostali, jak od Natamy, tak z Paprsku, tak to, jak mám přebalovat dítě nebo to, jak neuroložka říká: „No není pro mě vhodné, abyste je měli*

v těch vajíčkách.“ *Jo, zajímavý, ale nepřikládala bych tomu osobně takový důraz. Jako doplňkový možná zajímavý.“*

R2: *„No, když jsme se pak bavili o různých věcech, vztahovali jsme se k různým tématům, tak přeci jenom ty přechodní pěstouni to mají jinak. A stejně tak i ty osvojitelé, i ty dlouhodobí. Tak jsem se musela občas zorientovat v tom kdo je kdo, jako jo tohle je vlastně přechodný pěstoun, tak to dává smysl. Jenom v tomhle. Jinak to bylo vlastně v něčem zajímavý, protože jsem se pak i s těmi přechodnými pěstouny potkala, když jsem přebírala „X“.“*

R4: *„Tam jsme se bavili o různých věcech na těch přednáškách, tam vlastně mluvila ta paní z Magistrátu, to pro mě bylo třeba zajímavé, jak ty děti s námi dávají vůbec dohromady, to jsem si vůbec nedovedl představit. Pak jsme se bavili, co třeba s dětmi dělají drogy, alkohol, bavili jsme se o tom, když třeba někdo si chce vzít romské dítě. To bylo jako všechno zajímavý.“*

5.8.6 Náročná témata

Rozhovory s respondenty se dále prolínala kategorie témat, které respondenti označili jako náročné nebo těžké.

Zde se nejčastěji objevovaly konflikty s odborníky, kteří se na procesu podíleli, které spočívaly například v neochotě poskytnout informace nebo podali informace nedostatečné. Některým z respondentů naopak přišlo množství informací, které během procesu získali tolik, že pro ně bylo náročné je zpracovat a uchovat v paměti.

R1: *„Tam byl ještě mezi proces, že jsem zjistila, že má „X“ bratra. A pro mě to bylo tak strašně těžký a strašný zklamání, že mě nikdo neinformoval a já jsem si už představovala, jak si k té „X“ vezmu toho jejího bráchu.“*

R5: *„Tak měli jsme tam takový incident s ošetřující lékařkou „Y“. Která nás teda dost tvrdě tlačila do toho, že na to nejsme připravený, ta vůbec, vůbec neměla páru o tom, že jsme prošli nějakými přípravami a testy atd., bylo vidět, že tomu vůbec nerozumí a tvrdě nás tlačila do toho, abychom si jí nepřebírali a že má nějakou kamarádku, která nemá děti a že ta by si jí vzala. Ani nevěděla, že „X“ je její biologický sourozenec vlastně a my jsme z toho byli úplně v šoku.“*

Dále se v této kategorii objevovalo jako náročné téma časovost celého procesu a dlouhé čekání na přijaté dítě. To bylo znatelné zvláště u respondentů, kteří žádali o osvojení, neboť jejich proces trval déle než proces o svěřeni dětí do pěstounské péče.

R4: „Ale nejtěžší pro mě byla asi doba čekání. Ta doba, kdy nevíte, jaké dítě přijde a je to dlouhé, to pro nás bylo těžké, protože jsme se hrozně těšili.“

R5: „Nejhorší... No asi čas a nejistota. Prostě celý ten proces trvá dlouho, my jsme žádali 2017. 2018 jsme byli zařazeni a 2021 jsme dostali. To máte čtyři roky času, kdy čekáte na miminko a jste v nejistotě jaké to miminko bude a kdy to bude a tak. Je to všechno samozřejmě nepřirozené proti běžnému těhotenství. Na druhou stranu musím říct, že to čekání stalo za to.“

Individuálně se pak objevovali náročná témata v rámci procesu jako osamocení, neochota nebo nejistota.

5.8.7 Obavy

Velkým tématem pro respondenty byly obavy. Téměř všichni respondenti sdělili, že měli obavy z přijetí dítěte. Pouze jedna z respondentek sdělila, že žádné neměla, ale měl je její partner.

Nejčastěji měli respondenti obavy z etnika dítěte, jeho původu, biologické rodiny, závislostního chování v rodině či ze zdravotního stavu dítěte.

Většina respondentů uvedla, že obavy pramenily zejména z neznalosti této oblasti a během přípravného kurzu, kdy získaly potřebné informace, se tyto obavy vytratily nebo zmírnily.

Obě respondentky samo žadatelky uvedly, že měly strach z toho, že na přijaté dítě budou samy.

R1: „Měla jsem spoustu obav. S tím mi Natama během těch příprav hodně pomohla, protože tam jsme ty otázky mohli otevřít. Měla jsem obavy z etnika, konkrétně z romského etnika. Z toho jsem měla velké obavy. A vidíte rozpustilo se to natolik, že jsem přijala dvě romské děti, a ještě jsem „X“ vozila támhle do azyláku do romské rodiny a získala jsem spoustu skvělých zkušeností. Měla jsem obavu, jak to budu zvládat já

sama, protože jsem byla samo žadatelka. Měla jsem obavu z biologické rodiny, jak tam to bude chodit, jak já budu vnímat tu matku, když jí uvidím. Toho byla spousta, ale všechno to vlastně díky tomu školení a té přípravě dokázala v sobě hodně upracovat. To byl obrovský kus cesty.“

R2: *„Měla jsem obavy, jestli to vůbec zvládnou. Protože jsem nějakou dobu i pracovala s dětma, hlídala jsem děti, ale ne takhle malinký. Takže z toho jsem měla obavu.“*

R4: *„My jsme se balí strašně a všeho. Nejvíc asi toho, co to bude za dítě, ta představa že máte přijmout dítě a nevíte ani jak bude staré, to je vlastně jako nepřírozené že jo.“*

Souvisejícím tématem bylo také to, zda měli respondenti možnost své obavy sdílet, což bylo pro všechny respondenty klíčové. Jednotlivé zkušenosti respondentů se pak následně lišily. Někteří respondenti sdíleli své obavy během individuálních rozhovorů s psychology, někteří přímo během přípravných kurzů.

Někteří respondenti cítili, že je prostor pro sdílení svých obav naprosto otevřený, někteří cítili naopak neochotu lektorů a nemožnost o svých obavách mluvit, což považovali za velmi náročné.

R1: *„Ano naprosto otevřeně jsme o tom mluvili. Cítila jsem se dobře. Ty obavy se počítaly u všech těch lidí, kteří tam byli, všichni jsme měli podobné. Takže tím, že se o tom mluvilo a co nás čeká a jak bychom to řešili a co se může stát. Opravdu otevřeně co se může stát, tak to strašně pomohlo.“*

R5: *„No myslím, že na OSPOD ani na Magistrátu není prostor vyjádřit nějaké svoje obavy. To jsou prostě instituce, kde se řeší fakta. Navíc máte taky celou dobu pocit, že Vás někdo posuzuje a určuje, zda to dítě vůbec dostanete nebo ne. Takže člověk taky neřekne všechno. Myslím, že všeobecně by se tam mělo více nahlas mluvit o tom, že je normální mít obavy.“*

5.8.8 Potřeby žadatelů

Respondenti během rozhovorů uvedli, že jako žadatelé o NRP potřebovali především reálné a otevřené informace o této oblasti. Dále pak podporu, pomoc a pochopení od odborníků v rámci procesu. Často byla také zmiňována potřeba terapie, a to ať v rámci procesu nebo až s přijatým dítětem.

R1: „Potřebuji s těmi dětmi cítit, soucítit s nimi, že z nějakého důvodu, já nevím, zvažují, že by chtěli vidět maminku svoji biologickou a teď co s tím. Potřebuji chápat proč to tak mají. A to jsem se potřebovala naučit na těch přípravách.“

R3: „Bylo to otevřenější, uvolněnější, ale stejně tam nebyla podpora těch, který by bylo dobrý, kdyby do toho šli a zároveň tam byli lidi, který si myslím, že do toho vůbec neměli jít a pořádně jim to nevysvětlili, oni do toho šli a pak museli vrátit dítě. Všichni jsme potřebovali tu podporu a ty informace.“

R5: „Terapeutická pomoc je klíčová a měla by snad být i povinná, jak pro rodiče, tak pro děti. Ať osvojené nebo v pěstounské péči. Protože celý ten rodinný systém, často potřebuje i pohled z venku. A dějí se věci, které jsou prostě náročné a je skvělé si nechat pomoci a poradit. Anebo i získat, tu podporu a utvrzení v tom, že to děláte správně.“

5.8.9 Představy žadatelů

Všichni respondenti, kteří žádali o pěstounskou péči, měli původně jinou představu o typu NRP. Dva z respondentů chtěli původně žádat o osvojení, jeden z respondentů o hostitelskou péči, ale na základě informací, které získali na OSPOD své představy upravili na dlouhodobou pěstounskou péči. Žadatelé, kteří chtěli žádat o osvojení své představy o typu NRP neupravovali.

Většina žadatelů také v rámci procesu upravovala věk dítěte, a to směrem k nižší akceptované věkové hranici.

Všichni respondenti měli požadavek na dobrý zdravotní stav dítěte, zároveň však počítali s psychickou zátěží u dítěte. Někteří respondenti dále požadovali většinové etnikum či specifikovali pohlaví dítěte. Dále specifikovali, zda přijmout dítě od drogově či alkoholově závislých rodičů nebo z rodiny, kde se vyskytuje psychické onemocnění.

R1: „A vlastně až celý ten proces mě nasměroval, potažmo paní „Z“ z OSPOD, že ta hostitelka úplně není to, co těm dětem pomáhá. Ale tím, že mě nasměrovala, on tam proběhl nějaký rozhovor mezi námi, tím, že mě nasměrovala na Natamu, já jsem se tam dozvěděla, jak to funguje. Zjistila jsem jaká je problematika, proč a jak. Tak to celé se ukázalo, že jsme dostali dítě 0-5 let, ale čím mladší tím lepší, zredukovali jsme to teda na holčičku, protože tam u nás ten mužský element partner nebyl. Etnikum jsme nechali volné, rozšířené. Zredukovala se hlavně ta věková hranice. A já jsem si tam vlastně při

tom uvědomila, že jsem připravená pomoci dítěti, které je různě traumatizované. Ale že pro mě by bylo velmi těžké, přijmout dítě, které by bylo fyzicky hodně handicapované.“

R2: „Já už si to moc nepamatuju, ale určitě aby to byla holčička. Vlastně jsem je změnila, ale na to mě navedla ta paní z toho Magistrátu, protože já jsem tam měla jinak ten věk. Já jsem ten věk měla myslím od tříčtvrtě roku nebo od roku do pěti let. Já si to moc nepamatuju, možná do čtyř. A ona mi poradila ať to dám od nuly. Já jsem říkala, že na takhle malé dítě bych neuměla sáhnout, ale ona mi řekla, že to bych nějak zvládla. Tak jsme se nějak domluvily, že vlastně proč ne. Takže ten posun byl od 0–4 nebo 5 to už nevím. Tak tohle jsem vlastně měnila.“

U respondentů, kteří žádali o osvojení byl navíc specifický požadavek, zda dítě, které přijmou, může nebo nemusí být právně volné. Všichni respondenti, kteří žádali o osvojení, uvedli, že toto rozhodnutí pro ně bylo velmi náročné.

R4: „A tam byl ještě zádrhel, jestli opravdu teda od té nuly, to znamená neprávě volné, že jo. Že je tam to riziko, že nám ho někdo může vzít, a to pro nás teda bylo hrozný, nad tím jsme dlouho přemýšleli, ale pak nám přišlo, že nás do toho v tom Paprsku trochu tlačí nebo ne tlačí, to říkám asi špatně, ale jako směřují. Že nám vysvětlovali, že to je pro to dítě vlastně to nejlepší, co může být a že my to musíme nějak zvládnout. Nebo že my jsme ti dospělí, kteří by to měli zvládnout, tak. Ale já teda musím říct, že zpětně si to vůbec nedovedu představit, že by se to stalo jo.“

R5: „Pohlaví jsme neurčovali, přáli jsme si, pokud možno zdravé dítě, většinového etnika, 0-1 rok. Bylo nám jedno zda to bude dítě od drogově závislých či alkoholově závislých rodičů a měli jsme i neprávě volné dítě, takže i dítě například z baby boxu. To byla původní představa. Ale po těch kurzech a bujarých diskuzích a tlaku z rodiny jsme se to rozhodli trochu zúžit. Potom jsme chtěli dítě, které už bude právně volné, protože jsem si nedovedla představit, že bychom o něj přišli.“

Z výše uvedeného také vyplývá, že respondenti měnili své představy v průběhu celého procesu a ve spolupráci se všemi třemi zapojenými orgány – OSPOD, Magistrát i přípravná organizace.

5.8.10 Přijetí dítěte

Vnímání přijetí konkrétního dítěte, se u jednotlivých respondentů lišilo. Někteří ho považovali za náročné, jiní za zcela přirozené. Někteří z žadatelů, přijali také druhé dítě, ať biologického sourozence nebo dítě z jiné rodiny. Někteří z žadatelů o tom do budoucna uvažují.

R1: *„Bylo to prostě úplně běžný přivezení. Já to teď vidím i co by babička. Přivezete si vnouče a stejně nikdo nikdy nic neví, všichni mají hlavy v pejru. Je to vždycky velká revoluce. Ale je to revoluce ve smyslu přivezete si cizí dítě do svého domova. Jestli je to dítě cizí nebo vlastní je to jedno. Bude s Vámi bydlet. A v tom mě nepřekvapilo nic, asi mě překvapilo, že je to tak stejný.“*

Objevovalo se zde také téma toho, že by žadatelé potřebovali pomoc a podporu právě po přijetí dítěte. Taková pomoc jim však během procesu často nebyla nabídnuta. Respondenti se tak dostali do situace, kdy jejich přijaté dítě mělo specifické problémy spojené s raným traumatem, se kterým si neuměli poradit a nevěděli na koho se obrátit.

R2: *„A pak tam byly takové věci, že „X“ ze začátku strašně plakala a já jsem si vzpomněla, že se mě na to tehdy ptala ta psychologka, co budu dělat, když to dítě bude strašně plakat a nebude k utišení, jenže já jsem si tehdy naivně myslela, že budu moct být víc u mých rodičů, že půjdeme ven a budu jí vozit venku. Ale co tady v bytě. A první tři měsíce to bylo 20x – 30x za noc. A já jsem nevěděla, co mám dělat. Takže tehdy bych potřebovala víc podpory, něco jako je raná péče.“*

R3: *„Já jsem měla pocit, že nevím nic. Tolik dětí jsem hlídala nebo jsem se o ně starala, ale tohle bylo všechno jinak. Ona měla to trauma nejen z toho přechodu, ale asi má něco i geneticky nebo povahově, postupně jsme pak zjistili, že trpí panickými strachy. A opravdu ty panický strachy byly strašně těžký. To je něco fakt strašného a těžkého, neuvěřitelného. A vlastně jsem nedostala vůbec žádnou podporu a odlehčení. A to jsem o to žádala. Když jsem jim říkala, že jsem opravdu vyčerpaná, a když holka dostala 5x denně dvouhodinový záchvat, upadala do disregulovaných stavů a neměla jsem s tím žádnou zkušenost. Na tohle nás nikdo nepřipravil a tu podporu jsme vůbec nedostala, ani jsem nevěděla komu o ní mám říct.“*

R5: „No já jsem spoustu věcí věděla z práce, ale z těch příprav jsem se to určitě nedozvěděla. Že malá třeba vůbec neplakala a já jsem prostě věděla, že je to špatně. Ale o tom se třeba vůbec nemluvílo. Nebo její různé reakce, já jsem nějak vytušila vždycky, že to souvisí s tím raným traumatem, ale také protože jsem okolo sebe měla lidi z práce, kteří my s tím pomohli a potvrdili mi to a podpořili mě.“

Všichni respondenti uvedli, že by kvůli přijetí dítěte celý proces absolvovali znovu. Na otázku, zda je proces na přijetí dítěte připravil, většinou odpověděli, že se na přijetí dítěte zcela připravit nedá, ale proces příprav považují za důležitý a smysluplný.

R1: „Na 100 % bych do toho šla znovu. 100 % bych chtěla mít tu přípravu. Bez té přípravy to nejde. Ty žadatelé se tam dozví víc, z těch ideálů se dostanou do reality. Ta realita pro ně může být mnohem zajímavější a lákavější, než co si představovali. Představa je úplně jiná a tohle bez té přípravy nejde. Mohou se vyvarovat zbytečných chyb, které už jim někdo řekne a je tím může provést i to rozhodování. Takže bez přípravy si to já osobně nedovedu představit. A myslím si, že je i lepší, když lidé během té přípravy zjistí, že prostě ne. Než do toho jít a nechat nějaký dítě zklamáný. To je pak zklamání pro všechny.“

R5: „Asi nemám pocit, že by mě připravil, to ani nevím, jestli lze. Ale otevřel mi v některých tématech nové obzory. A rozhodně si myslím, že má ten celý proces smysl. A pak už záleží jen na těch lidech na obou stranách, jak klientů, tak odborníků, na jejich nastavení.“

5.9 Interpretace výsledků

5.9.1 Porovnání výzkumných otázek se získanými výsledky

Které části procesu jsou pro žadatele přínosné

Během rozhovorů se objevovala témata, která byla pro respondenty důležitá či zajímavá. Respondenti uváděli, že pro ně bylo stěžejní, aby se během procesu zcela srozumitelně a otevřeně dozvěděli více o specifikách dětí v náhradních rodinách a jejich potřebách. Jako důležitá témata jmenovali například attachment, citové připoutání, trauma dítěte, biologická rodina dítěte, průběh procesu, přijetí dítěte.

Za důležité považují také samotné prověření žadatelů a jejich životního stylu a nastavení. Naopak méně důležité, ale zajímavé považovali například párování žadatelů

s dětmi, problematiku závislostí, etnicity nebo vysvětlení rozdílů mezi jednotlivými typy NRP.

Které části procesu vnímají žadatele jako náročné.

Za náročné situace respondenti považovali především ty, kdy se dostali do konfliktu s některým odborníkem v rámci procesu. Obtížné pro ně bylo také dlouhé čekání a nejistota a nevědomost toho, jaké dítě přijmou. Náročné bylo také pro některé respondenty samotné přijetí dítěte, kdy dítě vykazovalo známky traumatu a respondenti neměli na koho se obrátit, aby jim s daným problémem pomohl. V této souvislosti také zmiňovali důležitost terapií.

Pro respondenty bylo také klíčové, aby jim od odborníků byla v těchto oblastech nabídnuta pomoc, podpora a pochopení.

Jaké kroky činí jednotlivé subjekty – OSPOD, krajský úřad, přípravná organizace a zda všechny tyto tři subjekty podávají dostatečné a srozumitelné informace.

Role OSPOD byla pro respondenty spíše informativní a administrativní. Získali zde základní informace, které také někdy ovlivnily jejich rozhodování, například o zvolené formě NRP. OSPOD respondenty také směřoval ve výběru a spolupráci s dalšími organizacemi. Důležitou součástí v roli OSPOD byla také návštěva sociální pracovníce v domácnosti respondentů. Někteří respondenti měli z návštěvy obavy z kontroly, avšak nakonec byli příjemně překvapeni, jednalo se především o formu delšího rozhovoru, během kterého s pracovnící hovořili o jejich minulosti, rodině, zázemí a aktuálních představách o přijatém dítěti. Získané informace respondenti převážně považovali za dostačující a srozumitelné.

Role Magistrátu byla jedinou oblastí, kde se výrazně lišili výpovědi respondentů, kteří žádali o zprostředkování NRP před novelou zákona o SPOD v roce 2013. Ti uváděli, že pro ně byl přímo Magistrát poskytovatelem přípravných kurzů. Současně však uváděli, že zde nebyl nikdo konkrétní, na koho by se mohli obrátit, což považovali za negativní. Naopak respondenti, kteří zažili tento proces až po roce 2013, uváděli, že již měli konkrétní osobu z Magistrátu, se kterou komunikovali. Některým z respondentů byl Magistrát i nápomocen v úpravě jejich požadavků na přijaté dítě. Dále s Magistrátem jednali v době, kdy dítě přijímali, což někteří respondenti hodnotili kladně, někteří měli naopak pocit, že měl Magistrát nedostatečné informace, což vedlo ke komplikacím v jejich procesu. Obecně se však dá říci, že novela, konkrétně v tomto bodu, byla pro

tyto respondenty úspěšná, neboť se změnilo především to, co respondenti dříve hodnotili negativně.

Roli přípravných organizací jsem rozdělila na dvě části, z nichž jedna obsahovala psychologické vyšetření a druhá samotné přípravné kurzy. Z psychologického posouzení měli někteří respondenti obavy, ale nakonec byli výsledkem příjemně překvapeni. Obecně ho popisovali jako časově náročné testování a pohovor s psychologem.

Samotné přípravné kurzy respondenti hodnotili různě, dle jednotlivé přípravné organizace. Všichni respondenti uvedli, že zážitková a interaktivní forma příprav pro ně byla více zapamatovatelná, ale ne všem z respondentů vyhovovala a chtěli by mít celý kurz touto formou. Z toho vyplývá, že možnost volby mezi jednotlivými kurzy, kterou žadatelé v regionu Praha na rozdíl od jiných krajů mají, vnímali respondenti pozitivně. Pro respondenty bylo klíčové, aby k nim lektori přípravných kurzů byli otevření a byl zde prostor pro sdílení případných obav. Respondenti také kladně hodnotili, pokud v přípravných kurzech přednášel někdo s osobní zkušeností.

Z čeho mají žadatelé největší obavy a zda mají možnost je sdílet.

Respondenti během rozhovorů otevřeně hovořili o svých obavách z přijetí dítěte. Nejčastěji měli respondenti obavy z etnika dítěte, jeho původu, biologické rodiny, závislostního chování v rodině či ze zdravotního stavu dítěte.

Mnohé obavy, které respondenti v rámci procesu popisovali, se změnily v důsledku toho, že k danému tématu získali více informací. Všechny tyto výše uvedené obavy byly součástí témat na přípravných kurzech.

Pro respondenty bylo klíčové, aby o svých obavách mohli otevřeně hovořit. Ne vždy se však podařilo během procesu vytvořit natolik bezpečné prostředí, ve kterém by respondenti mohli své obavy sdílet.

Jaké představy mají žadatelé o přijatém dítěti a zda je v průběhu procesu upravují.

Na základě získaných informací mohli také respondenti, v rámci celého procesu upravovat své představy o přijatém dítěti. Všichni respondenti v průběhu procesu své představy měnili a upravovali, a to ve spolupráci se všemi zapojenými subjekty.

Konkrétní představy žadatelů se týkaly typu NRP, pohlaví, zdravotního stavu, etnika, výskytu drog, alkoholu či psychického onemocnění v rodině. Respondenti, kteří žádali o osvojení navíc specifikovali, zda přijmout dítě právně či neprávně volně.

Nejvíce respondenti upravovali hranici věku přijatého dítěte, a to vždy směrem dolů. Naopak žádný z respondentů během procesu neupravil svou představu o zdravotním stavu dítěte. Objevilo se zde, že je pro respondenty snazší přijmout dítě psychicky traumatizované nežli fyzicky handicapované.

Jak žadatelé vnímají proces zprostředkování NRP a zda je připravuje na přijetí dítěte.

Všichni respondenti uvedli, že proces příprav považují za důležitý a absolvovali by ho pro přijetí dítěte znovu. Zároveň však uváděli, že ne ve všech oblastech je proces na přijetí dítěte připraven. Respondenti uváděli, že je téma NRP natolik obsáhlé, že je třeba také samostudia, a i následné pomoci a podpory odborníků.

5.9.2 Naplnění výzkumného cíle

Výzkumným cílem bakalářské práce bylo zjistit, které části procesu zprostředkování NRP dobře fungují, žadatelům vyhovují a jsou pro ně ze stran jednotlivých subjektů dostačující. Respondenti nejvíce kladně hodnotili roli OSPOD i propracovanost jednotlivých přípravných kurzů. Většinu témat, které považovali za důležité se dozvědět, v rámci přípravných kurzů otevřeli a dozvěděli se o nich více informací. Na základě získaných informací pak docházelo ke zmírnění či odstranění jejich obav, či ke změně představ o přijatém dítěti. Pozitivní je také možnost výběru mezi třemi přípravnými organizacemi, který region Praha na rozdíl od jiných krajů nabízí.

Dále bylo zkoumáno, jaké části procesu by žadatelům naopak vyhovovali jinak, popřípadě jak, a to i s ohledem na již přijaté dítě. Z rozhovorů bylo patrné, že by respondenti více potřebovali během procesu od odborníků vytvořit bezpečné prostředí, kde by mohli otevřeně hovořit o svých obavách a potřebách. Tématem byli také nedostačující informace zejména od Magistrátu, a to v době, kdy je žadatelům předáváno konkrétní dítě.

Jako největší problém se však jeví nepokrytí návazných služeb, krátce po přijetí dítěte. Respondenti hovořili o velmi náročných situacích, kdy se u dítěte objevily projevy spojené s raným traumatem, specifickým pro děti v NRP a respondenti jej neuměli sami řešit, ani nevěděli, na koho se obrátit. V tomto ohledu by bylo vhodné, již během procesu žadatelé směřovat na další služby, odborníky, či terapeutickou pomoc, která by jim s přijetím dítěte mohla pomoci. Respondenti uváděli, že tyto náročné situace se projeví jak na jejich psychickém stavu, tak i na psychice dítěte, což negativně ovlivnilo jejich vzájemnou adaptaci.

Všechny tyto data nejsou možné vzhledem k velikosti vzorku plošně interpretovat na celou populaci, vytvářejí však jakýsi náhled do této problematiky.

Závěr

V bakalářské práci na téma Proces zprostředkování NRP se zaměřením na osvojení a dlouhodobou pěstounskou péči, jsem definovala jednotlivé typy NRP, popsala proces zprostředkování osvojení a dlouhodobé pěstounské péče na území Prahy a krátce jsem se zaměřila i na přijetí zprostředkovaného dítěte do rodiny.

Zvláště jsem se pak zaměřovala na roli jednotlivých subjektů v procesu, tedy OSPOD, Magistrátu hl. města Prahy a přípravných organizací.

Na základě zjištěných informací jsem za pomoci kvalitativní metodologie provedla rozhovor s šesti respondenty. Jednalo se o takové respondenty, kteří byli v minulosti žadatelé o NRP, konkrétně osvojení nebo dlouhodobou pěstounskou péči a prošli celým procesem zprostředkování. Mým cílem bylo od těchto respondentů zjistit, jaké části procesu dobře fungují, jsou přínosné a žadatelé jsou s nimi spokojeni; a jaké části byly pro žadatele naopak náročné nebo nepřínosné a daly by se vylepšit. Dalším parametrem pro výběr respondentů bylo, aby tito respondenti již měli svěřené dítě a mohli tak zpětně ohodnotit, zda je proces na přijetí dítěte připravil, případně co jiného, by jim pomohlo.

Během praxe v přípravné organizaci Paprsek bylo domluveno, že výsledky této práce budou zohledněny v tvorbě dalších přípravných kurzů. Konkrétně by tedy mělo dojít k otevřenější diskuzi s žadateli na téma jejich obav a potřeb. Dále navázání žadatelů na další síť služeb pro náhradní rodiny, které by s nimi následně mohli pracovat, a to ihned po přijetí dítěte a pomoc jim tak se vzájemnou adaptací.

Ze strany státních subjektů zapojených do procesu, jako je Magistrát hl. města Prahy nebo konkrétní OSPOD je důležité, aby žadatelé dostali srozumitelné a dostačující informace. Dále pak, aby měli konkrétní osobu, na kterou se mohou obrátit, pokud je něco nejasné a mohli s ní otevřeně diskutovat, pro ně důležité, skutečnosti.

V návaznosti na tuto práci by se dále mohlo zkoumat právě přijetí dítěte do náhradní rodiny. Jak probíhala vzájemná adaptace, zda mělo přijaté dítě specifické projevy, co by rodinám pomohlo apod. Z toho by se daly opět vyvodit témata, která jsou vhodná v přípravném procesu otevřít.

Zdroje:

- Archerová, C., (2001). *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál.
- Bubleová, V., Frantíková, J., Vyskočil, F., Vávrová, A., Pokorná, P. (2014). *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek.
- Bubleová, V. a kol. (2018). *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, spolek.
- Dobrá rodina. (n. d.). *Dobrá rodina* [website]. Dostupné z <https://dobrarodina.cz/pro-zajemce/co-jsou-pripravy-na-pestounstvi-a-jak-probihaji/>
- Hendl, J. (2016). *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Every child. (2012). *Adoption better care*. London: Every child.
- Magistrát hl. města Prahy. [website]. (n.d.).
https://socialni.praha.eu/file/2918021/Methodicke_doporuceni_MHMP_k_tvorbe_odborne_zpravy_k_zadatelum_o_NRP.pdf
- Matějček, Z. a kol. (2002). *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí [website]. (n.d.). Dostupné z <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>
- Kolektiv autorů. (2018). *Dobrý pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*. Asociace poskytovatelů sociálních služeb.
- Kraj Vysočina., (2016) *Metodika na výkon funkce tzv. kolizního opatrovníka Evropského sociálního fondu pro ČR*.
- Pazlarová, H., ed (2016). *Pěstounská péče. Manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál.
- Pémová, T., Ptáček, R. (2012). *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada.
- Vrbovská, P., (2012). *Čítanka pro rodiče (Naděje na uzdravení)*. Natama.
- Zákon číslo 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- Zezulová, D., (2012). *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál.

Přílohy

Seznam příloh

- A. Tazatelské otázky
- B. Přepis rozhovoru
- C. Kategorie a kódy

A. Tazatelské otázky

1. V jaké formě NRP máte svěřené dítě?
2. Jak je dítě staré, jedná se o chlapce nebo dívku?
3. V jakém roce jste absolvovali proces zprostředkování NRP?
4. Jak vzpomínáte na tento proces?
5. Jakou roli měl v tomto procesu OSPOD?
6. Byly pro Vás informace od OSPOD srozumitelné a dostačující?
7. Jakou roli měl v tomto procesu Magistrát hl. města Prahy?
8. Byly pro Vás informace od Magistrátu srozumitelné a dostačující?
9. Jakou přípravnou organizaci jste si vybrali?
10. Jakou roli měla v tomto procesu přípravná organizace?
11. Jakou formou probíhaly přípravné kurzy?
12. Co pro Vás bylo během procesu důležité?
13. Co pro Vás bylo během procesu zajímavé?
14. Co pro Vás bylo během procesu náročné?
15. Měli jste nějaké obavy z přijetí dítěte? Popřípadě jaké?
16. Jaké jste měli představy o přijatém dítěti?
17. Měnili jste nějak tyto představy během procesu?
18. Jak zpětně hodnotíte proces zprostředkování?
19. Připravil Vás proces zprostředkování na přijetí dítěte?
20. Potřebovali byste v rámci procesu zprostředkování něco jinak? Popřípadě jak?
21. Absolvovali byste proces zprostředkování znovu?
22. Co byste doporučili novým žadatelům o NRP?

B. Přepis rozhovoru s respondenty (ukázka)

Já: Dobrý den.

Respondenti: Dobrý den.

Já: Jsem ráda, že Vás vidím, moc Vám děkuju, že jste si na mě udělali čas alespoň tímhle způsobem a že nám to vyšlo takhle v online prostředí.

Respondentka: No není vůbec za co, my Vás také rádi vidíme.

Já: A jenom pro začátek, pro mě je to vlastně trochu nezvyk, dělat rozhovor se dvěma osobami najednou, ale jsem ráda, že jste si udělali čas oba dva, protože ostatní muži se do toho příliš nehrnou. (Smích)

Respondenti: (Smích)

Respondent: Já se ani nedivím. (Smích)

Já: Tak to nechám na Vás, kdo k tomu bude chtít něco říct, tak budete mít prostor. Ještě bych ráda upozornila na to, že rozhovor budu nahrávat pro účely přepisu, ale rozhovor bude anonymní. Pokud bude téma, o kterém nebudete chtít hovořit, je to v pořádku, pouze mě na to upozorněte. Takže pokud souhlasíte, můžeme jít na to?

Respondenti: Určitě.

Já: Takže moje první otázka zní, kolik máte dětí a v jaké formě náhradní rodinné péče je máte svěřené?

Respondentka: Tak kdo bude mluvit, já můžu? (Smích)

Respondent: (Přikývnutí)

Respondentka: Dobře, tak my máme dvě adoptované děti. Chlapečka 4 roky a holčičku 1 rok. A jsou to vlastně biologičtí sourozenci.

Já: Aha, takže jste ji přijali oba najednou?

Respondentka: Ne ne, každého zvlášť. První „X“ a když mu byli 3 roky, tak se nám ozvali kvůli „Y“. A oba jsme je vlastně přijímali z porodnice.

Já: Aha, dobře, tak k tomu se ještě dostaneme a teď, kdybyste si vzpomněli úplně na začátek, jak vlastně vzpomínáte na ten proces zprostředkování?

Respondentka: Na proces zprostředkování... co tím myslíte, jak jsme jako chodili na ty kurzy, a tak, jo?

Já: No, můžeme začít úplně od začátku, jaká byla první instituce, kterou jste oslovili, když jste se rozhodli pro osvojení?

Respondentka: No my jsme o tom uvažovali několik let, ale pořád tam nebyl ten tah na bránu a pak na jednou to šlo nějak ráz na ráz.

Respondent: Když jsme koupili dům.

Respondentka: No to je pravda, když jsme koupili tenhle dům, tak už to bylo jasné, že s tím musíme něco udělat, abychom tu nebyli sami.

Respondent: Abychom se tu nebáli. (Smích)

Respondentka: (Smích) No přesně. Tak jsme začali hledat na internetu a tam bylo, že musíme jako první navštívit OSPOD.

Já: Takže první instituce, kterou jste navštívili byl OSPOD, je to tak?

Respondent: No to ale taky nebylo tak jednoduchý ne?

Respondentka: Jak to myslíš? (Smích)

Respondent: No že jsme si museli vybrat jaký OSPOD navštívíme.

Respondentka: No to máš pravdu vlastně. To bylo totiž tak, že už jsme bydleli tady, a tak manžel měl už trvalé bydliště tady a já ještě kvůli nějakým dalším povinnostem v Praze. Tak jsme přemýšleli, na jaký OSPOD vlastně půjdeme, protože to jde na oba že jo. Nebo aspoň předtím to tak šlo.

Já: Ano, můžete si vlastně vybrat na který půjdete.

Respondentka: No tak my jsme zase brouzdali po internetu a koukali jsme na různé ty diskuze atd. A tak se dost často objevovalo, že Praha je schopná celý ten proces vyřešit mnohem rychleji než středočeský kraj. No tak teď mi vlastně došlo, co jste myslela tím procesem. (Smích).

Já: Takže jste se rozhodli jít na OSPOD do Prahy.

Respondentka: Ano, takže jsme se rozhodli jít na OSPOD do Prahy a tam nám k tomu řekli nějaké základní informace a dali nám tam tu žádost jako takovou a pak ještě nějaké další papíry, já už si přesně nepamatuju, co to bylo, ale myslím, že jsme museli ještě jít k doktorovi a takový nějaký věci.

Já: A když jsi vzpomenete na tu Vaší spolupráci s tím OSPOD, tak jak na to vzpomínáte?

Respondentka: No bylo to pro nás všechno nové vlastně. My jsme něco věděli z toho internetu, ale to si nikdy nemůžete být jistá, jestli je to pravda nebo ne, že jo, nebo jestli už jsou třeba nějaké informace zastaralé. Tam je každý odborník v těch diskuzích. (Smích). Takže až od té paní na OSPOD jsme se všechno dozvěděli, co je třeba atd.

Já: A máte pocit, že ty informace byly dostačující?

Respondentka: No jako určitě jsme se nedozvěděli všechny informace o té adopci atd., myslím jako o chování těch dětí a tak. Ale to si myslím, že není vlastně ani úkolem toho OSPOD. Nebo já nevím, ale vlastně jsem pochopila, že paní nám měla předat nějaké

základní informace a ty papíry a to udělala, byla moc milá a neměli jsme problém se na ní obrátit, takže pro mě to asi bylo dostačující v tu chvíli. Co myslíš ty?

Respondent: Jo, já si taky myslím. A pak ještě šla paní k nám domů. A to zase bylo složitější, že musela až sem.

Respondentka: Ano, to máš pravdu a pak vlastně úkolem toho OSPOD bylo ještě podívat se sem k nám. Z toho jsme byli trochu nervózní, že k nám jde sociálka. (Smích). A ještě vlastně barák nebyl úplně dodělaný, tak jsme se trochu báli, jak to bude probíhat, ale v pohodě. Jsem napekla, abych udělala dojem a paní si ani nic nedala, asi ani nemůže chudák. (Smích)

Já: A jak to tedy vlastně pobíhalo ta návštěva?

Respondentka: No, jak říkal manžel, tím, že jsme nebydleli a nebydlíme v Praze, tak si k nám vlastně paní nějak musela objednat auto, takže to asi trvalo dýl, než kdybychom bydleli v Praze, ale s tím jsme nějak počítali, to je logický. No a pak jsme mysleli, že nám to tady paní bude nějak víc kontrolovat, ale to vlastně ani nedělala, jako nějak to tady prošla, aby to viděla a ptala se nás kde to dítě budeme mít a tak, ale aby nám třeba koukala do skříní nebo do lednice, to fakt ne. (Smích) No ne, ale to jsou takový ty klasický věci, co si lidi, který tomu nerozuměj jako my myslí, že jo. Že dělá sociálka. No a pak teda jsme si povídali hodně, a to si myslím, že trvalo fakt docela dlouho. Že se nás ptala i na rodiče a jestli jsme jim to už řekli a takový věci.

Respondent: No a taky se nás ptala, jak si to dítě představujeme. Nebo jak má být velký atd.

Já: Ano, k tomu se ještě dostaneme, k těm vašim představám o přijatém dítěti. Já Vám děkuju, že jste mi to takhle skvěle shrnuli tu fázi s OSPOD a teď jestli mi něco řeknete k Magistrátu, jakou s ním jste měli zkušenost?

Respondentka: S Magistrátem, tam jsme si snad šli jenom vyzvednout pak to rozhodnutí ne?

Respondent: No paní z OSPOD nám předávala kontakt na nějakou paní zase z toho Magistrátu přece a přišel nám myslím e-mail oběma, že nás nějak zařazují do těch kurzů. A pak nějaká paní přednášela i na těch kurzech, to už nevím, jestli to byla ta samá nebo nějaká jiná, ale vím, že se jí hodně lidí ptalo na těch kurzech, jak to vlastně dělají s těmi dětmi, jak nás jako vybírají k těm dětem. To bylo zajímavé. A pak už jsme si šli jenom pro to rozhodnutí, jak říká manželka, to bylo jenom jednou, že jsme na ten Magistrát fakt šli.

Respondentka: Ano, to je pravda a pak jsme tam vlastně ještě vyplňovali něco. Zase ty naše představy, jak Vy říkáte, tak jsme tam na tom Magistrátu nějak podepisovali, že nás s tím můžou oslovovat, jako s těma dětma, co jsme tam napsali myslím.

Já: A když mluvíte o těch přípravách, tak ty jste dělali kde?

Respondentka: Ty jsme dělali někde v Hloubětíně a myslím, že Paprsek se jmenuje ta organizace, protože my jsme tam pak šli ještě jednou, když šel „X“ do školky, tak jsme zase šli za tou paní psychologkou. Protože on je takový hodně živý a nás napadlo, jestli je to vlastně nějaké ADHD nebo jestli to může mít nějakou spojitost s tím, jak nám říkali na těch kurzech. Tak jsme šli nejdřív do psychologicko pedagogické poradny, tam nás odkázali na nějakou organizaci pro osvojitele, to teď nevím přesně jak se jmenovala a ty nás odkázali zase zpátky na ten Paprsek, to nás nenapadlo, že tam by to vlastně mohli posoudit.

Respondent: I když to asi říkali na těch kurzech, že se na ně můžeme obrátit.

Respondentka: No asi to nějak říkali, ale v tu chvíli nás to vůbec nenapadlo, že by tohle s námi mohli řešit.

Já: Takže říkáte, že tam vlastně byla nějaká nabídka od toho Paprsku na pokračování až přijmete dítě?

Respondentka: No já nevím, jestli přímo jako na pokračování, ale ty psychologky vlastně říkali, že kdybychom něco potřebovali, tak se na ně můžeme obracet, to tam asi padlo. Ale jako víte co, my jsme absolvovali tyhle přípravy a pak jsme několik let čekali a pak zase uběhla nějaká doba, než šel „X“ do té školky, takže to si člověk hned nevybaví všechno.

Já: Rozumím. A já jsem se Vás vlastně zapoměla zeptat v jakém roce jste absolvovali ten přípravný proces, jestli si vzpomenete nebo před jak dlouhou dobou?

Respondentka: No „X“ jsou teď 4 roky. A čekali jsme na něj asi 3 roky i s těma přípravama a vším ale. Tak já si myslím, že asi 2014 nějak. No nějak tak.

Já: Aha, dobře, děkuju. A když jsi vzpomenete na ty přípravy v tom Paprsku? Tak jaké to tam pro Vás bylo?

Respondentka: No tam jsme šli na nějaké to psychologické vyšetření, tam jsme byli snad celý den nebo to asi ne, ale tak půl dne určitě, to bylo strašně dlouhý. Tam jsme vyplňovali nějaké testy na počítači, pak jsme myslím kreslili nějaký strom a takové věci. Takové ty klasické věci. No a pak jsme tam měli nějaké přednášky, musím říct, že z toho si nepamatuju teda vůbec nic už asi. A pak byli dva dny myslím nebo tři to už

nevím a ty byli takové akčnější, tam jsme dělali nějaké hry a cvičení a trénovali jsme třeba jak to těm dětem říkat, že jsou adoptované a tak.

Já: Aha a vlastně před chvilkou jsme zmiňovali, jak jsme mluvili o té školce, že Vás napadlo, že to může být ADHD nebo něco co Vám říkali na těch přípravách, tak to bylo co?

Respondentka: No to ano, to máte pravdu. Tam jsme se vlastně bavili o tom citovém připoutání těch dětí na nás, že to musíme nově vytvořit a že s tím ty děti mívají problém a pak to právě může způsobovat různá specifika v tom jejich chování. Tak to jo, to pro nás teda bylo úplně nový, to my jsme si samozřejmě vůbec nedovedli představit něco takovýho, a to jsme se tam dozvěděli.

Já: A kdybyste si mohli vzpomenout co pro Vás za každého bylo vlastně nejzajímavější jako téma na těch přípravách, co by to bylo?

Respondentka: No pro mě právě asi tohle, to pro mě bylo zajímavé, a i hodně důležité, ale nedostala jsem samozřejmě všechny informace, takže já jsem si pak k tomu ještě našla nějakou literaturu, kterou jsem načetla, než jsme děti dostali.

Já: A pro Vás?

Respondent: Já si to teda na rozdíl od manželky trochu pamatuju, ale ona mě nepustí ke slovu. (Smích) Tam jsme se bavili o různých věcech na těch přednáškách, tam vlastně mluvila ta paní z Magistrátu, to pro mě bylo třeba zajímavé, jak ty děti s námi dávají vůbec dohromady, to jsem si vůbec nedovedl představit. Pak jsme se bavili, co třeba s dětmi dělají drogy, alkohol, bavili jsme se o tom, když třeba někdo si chce vzít romské dítě. To bylo jako všechno zajímavý, ale je pravda, že jak to bylo formou přednášky, tak člověku se to tolik nevryje do hlavy jako ty dva dny asi co byli takové akčnější no.

Já: Takže jestli tomu dobře rozumím, tak vlastně v tom Paprsku jste prošli jedním dnem nějakého testování psychologického, pak jste měli ty přípravné kurzy, které teda probíhaly formou přednášek a na závěr byly nějaké dva, jak vy říkáte akčnější dny, kde jste trénovali nějaké techniky, je to tak?

Respondentka: Ano, úplně správně to říkáte, a ještě vlastně na začátku a na konci jsme myslím mluvili s tou paní psycholožkou jako o samotě a bavili jsme se zase o těch našich představách a ona nám k tomu dávala nějakou zpětnou vazbu a pak psala nějakou zprávu z toho. A ještě teda musím říct, že už jsem si taky vzpomněla na nějaké ty témata z těch přednášek, jak říkal manžel no. Mě to vždycky trvá dýl. (Smích)

Já: (Smích) A už jsme tedy několikrát zmínili vaše představy o přijatém dítěti nebo dětech. Tak změnili se nějak ty představy v průběhu toho procesu?

Respondentka: No jéje. (Smích) Jak říkám, my jsme opravdu neměli představu. Nebo respektive měli, ale ne reálnou. My jsme měli představu o tom, že je to jako kdyby se nám narodilo vlastní dítě, a i když ani s tím samy zkušenost nemáme a neměli jsme, tak jsme si říkali, co na tom může být, všichni kolem nás mají děti a taky nechodí na žádné kurzy a tohle bude stejný. To byla naše představa. A v tu dobu manželova sestra měla asi čtyřletý? Nebo pětiletý? Dvojčata. A my jsme z nich byli úplně unešený a říkali jsme si to je v pohodě, to by se nám taky líbilo. A neměli jsme představu o tom, jaký děti vůbec do toho osvojení jdou, jak starý, že mají za sebou nějaké trauma, ono je to logický, ale normálního laika to nenapadne nebo nad tím tolik nepřemýšlí, možná si i člověk říká, že na to ty děti zapomenou a pak jdete na ty kurzy a projdete tím procesem a zjistíte, že je vlastně všechno jinak. (Smích)

Já: Takže jestli tomu dobře rozumím, tak se ty Vaše představy v průběhu změnily.

Respondentka: No jasně zpátky k otázce že jo. (Smích) Změnily, ano změnilo. A už nás vlastně nasměrovala ta paní z OSPOD, to si člověk až takhle postupně vybavuje, když o tom mluví. My jsme jí myslím na té návštěvě to bylo říkaly ty naše představy, aby je takhle napsala do té zprávy pro Magistrát, ale ona už nám říkala, že je klidně můžeme zúžit.

Respondent: Ale počkej, ty jsi tajemná jak hrad v Karpatech. (Smích) Paní chce asi vědět, jaké ty představy byly a jak se změnily ne.

Já: No, no. (Smích)

Respondentka: No vidíte, ještě, že mě směřujete. (Smích) Ale klidně to můžeš říct i ty. No, jak říkám, my jsme ty představy v tom prvním dotazníku měli širší, myslím dítě do 5 ti let nebo předškolní dítě nebo tak nějak. A ta paní z OSPOD nám vlastně hned říkala, jaké ty děti do adopce jdou, že tam do 3 let a že to nemusíme mít tak široký a my jsme vlastně stejně tam ale zároveň napsali, že chceme co nejmladší, tak jsme nakonec skončili u 0-1 rok. A tam byl ještě zádrhel, jestli opravdu teda od té nuly, to znamená neprávne volné že jo. Že je tam to riziko, že nám ho někdo může vzít, a to pro nás teda bylo hrozný, nad tím jsme dlouho přemýšleli, ale pak nám přišlo, že nás do toho v tom Papsku trochu tlačí nebo ne tlačí, to říkám asi špatně, ale jako směřují. Že nám vysvětlovali, že to je pro to dítě vlastně to nejlepší, co může být a že my to musíme nějak zvládnout. Nebo že my jsme ti dospělí, kteří by to měli zvládnout, tak. Ale já teda musím říct, že zpětně si to vůbec nedovedu představit, že by se to stalo jo. Musím

poděkovat pánu Bohu za to, že to dopadlo tak jak to dopadlo a je to skvělý a máme tedy obě děti z porodnice a nebyla tam žádná komplikace. A myslím si, že to opravdu pro ty děti bylo to nejlepší, co mohlo být, a i pro nás samozřejmě. A že teda, i když tam nějaké trauma z toho odloučení nepochybně je, tak si myslím, že na tom nejsou tak špatně jako děti, které třeba prošli více těch péčí.

Respondent: My vlastně v tuhle chvíli to ani nějak nepocitujeme, nějakou jinakost.

Respondentka: No nepocitujeme, ale to neznamena, že to ještě nepříjde jo. Jako my se o tom s nimi bavíme, říkáme jim to nějakou formou pohádky, že měli jinou maminku, u které vyrostli v bříšku atd. Tak „X“ už se na něco třeba i doptá trošku, „Y“ vůbec, ta vypadá, že to ani nevnímá, ale já si myslím, že vnímá, že je to právě důležitý to říkat takhle od mala. Takže takhle my jsme to měli s našimi představami.

Já: Děkuju, to je hodně zajímavé ta otázka té právní volnosti, to je opravdu těžká volba. A ještě k těm představám, co třeba otázka zdravotního stavu, etnika nebo pohlaví.

Respondentka: No pohlaví vůbec, to nás ani nenapadlo, že bychom to nějak určovali. Pak jsme to teda slyšeli, na těch přípravách, že to tak někdo měl, ale my jsme chtěli nechat tak nějak osudu.

Respondent: My jsme to brali, že kdyby se nám narodilo dítě, tak taky nevíme, co to bude.

Respondentka: Přesně tak, až takové nepřírozené nám to trochu přijde. Co se týče etnika, tak to jsme teda chtěli majoritní a zdravé dítě. A to jsme všechno věděli už na začátku, a to tak i skončilo. To se nijak neměnilo.

Já: Aha, děkuju. A Vy jste vlastně mluvili o tom, že jste děti nepřijímali najednou, a přesto jsou to biologičtí sourozenci, tak to se stalo jak vlastně?

Respondentka: My jsme vlastně po přijetí „X“ chtěli zůstat dál v evidenci, i pro jiné dítě, ale věděli jsme, že bychom chtěli sourozence ať bio nebo ne bio. A říkali nám, že druhou žadatelé mají menší šanci, ale my jsme si říkali, že jestli to tak má být, tak prostě nějaké dítě dostaneme. A po těch třech letech už jsme to vlastně trochu vzdávali, a to tak bývá, že v tu chvíli to přesně přijde, takže se nám ozvali z Magistrátu, že se narodila biologická sestřička „X“ a jestli bychom měli zájem, že je v nemocnici tedy na odvykačce, protože měla v sobě nějaké návykové látky, ale to jsme byli už zvyklý právě od „X“ takže jsme řekli jasně, jdeme do toho, a ještě ten den jsme se na ní šli podívat a asi za dva týdny jsme si jí odváželi domu, a to jsme tam chodili každý den za ní. Já jsem se tam tedy nechtěla nechat hospitalizovat kvůli „X“, protože jsem věděla, že to by

na něj bylo moc a vlastně to bylo skvělý, že jsem měla i ty dva týdny kdy jsem ho na to mohla opravdu intenzivně připravovat, na tu velkou změnu. A zvládnul to skvěle.

Respondent: Ale můžeš to říct ještě s tou doktorkou z té nemocnice.

Respondentka: Jo. Já to mám říct jo, no dobře. No abychom se netvářili, že je to všechno růžový. (Smích). Tak měli jsme tam takový incident s ošetřující lékařkou „Y“. Která nás teda dost tvrdě tlačila do toho, že na to nejsme připravený, ta vůbec, vůbec neměla páru o tom, že jsme prošli nějakými přípravami a testy atd., bylo vidět, že tomu vůbec nerozumí a tvrdě nás tlačila do toho, abychom si jí nepřebírali a že má nějakou kamarádku, která nemá děti a že ta by si jí vzala. Ani nevěděla, že „X“ je její biologický sourozenec vlastně a my jsme z toho byli úplně v šoku. A ona to dokonce volala i na OSPOD a snažila se je přesvědčit. A paní z OSPOD stála na štěstí za námi a nějak jí odpálkovala a paní doktorku to tak pobouřilo, že chtěla, aby se „Y“ převezla do kojeneckého ústavu, že tam pro ni už nemají místo. Ale to jí teda neprošlo, to byla úplná hloupost, protože tam musela dojet tu léčbu a pak jsme si jí rovnou přebírali, ale bylo to teda psychicky náročné pro nás.

Já: A kdybyste měli zmínit nejtěžší moment z celého toho procesu, byl by to tedy právě tenhle nebo co pro Vás bylo nejtěžší?

Respondentka: Bylo to pro nás hodně psychicky náročné to teda jo, ale naštěstí to dobře dopadlo. Já si i myslím, že je pro ně skvělé, že jsou dva biologičtí sourozenci spolu, že na to nejsou samy. Že snad jednou až přijde třeba i nějaké náročné období, třeba v pubertě, že jim to pomůže. Ale jestli tohle pro mě byl nejtěžší moment, to nevím, mě to přišlo tak iracionální, že jsem si říkala, že to snad ani nikomu nemůže projít. A byla jsem ráda, že jsme měli oporu v OSPOD i v Magistrátu. Ale nejtěžší pro mě byla asi doba čekání. Ta doba, kdy nevíte, jaké dítě přijde a je to dlouhé, to pro nás bylo těžké, protože jsme se hrozně těšili.

Já: A pro Vás?

Respondent: Pro mě tohle teda bylo opravdu náročné asi víc než pro manželku. A pak vlastně takové ty momenty té nejistoty, než jsme se udělali ten první krok a někam šli, to čekání a pak když nás po prvé vybrali pro konkrétní dítě, tak, než jsme tam dojeli na ten Magistrát, to byla nejdelší jízda mého života. (Smích)

Já: A tam jste jeli, z jakého důvodu na ten Magistrát?

Respondent: Tam jsme se jeli seznámit s tou dokumentací „X“ vlastně. A pak i „Y“ samozřejmě, ale to už jsme to znali, to bylo jednodušší.

Já: A když už jste „X“ měli doma. Bylo něco, co pro Vás bylo nové? Co jste třeba nevěděli a potřebovali jste se to dozvědět na těch přípravách a nedozvěděli?

Respondentka: Pro nás bylo všechno nové, protože jsme s péčí o miminko neměli zkušenost, ale to je asi věc, na kterou se nedá připravit. Akorát tady je to všechno rychlejší než v běžném těhotenství.

Respondent: Tady jsme se vlastně museli přes noc stát experty na všechno. Od přebalování až po doktory a návrhy k soudu atd.

Já: Rozumím, to bylo asi náročné. A měli jste nějakou pomoc od odborníků?

Respondentka: Měli jsme pomoc od paní z OSPOD. To byla teda jiná, dle toho, kde se děti narodili. Ale ta byla také skvělá, na to my jsme měli opravdu štěstí. Ta nám vlastně napsala ten návrh k soudu a my jsme ho jenom podali, to bylo fajn, protože tomu nerozumíme. A pak i když k nám přišla na návštěvu jednou za 3 měsíce, tak to bylo moc příjemné. A s ledasčím mi poradila. A i od Magistrátu, tam byli taky moc fajn. No a od toho Paprsku, k tomu jsme se dostali až později až před tou školkou, jak jsem říkala.

Já: A předtím, než jste děti přijali, měli jste nějaké obavy?

Respondentka: Měli. My jsme se báli strašně a všeho. Nejvíc asi toho, co to bude za dítě, ta představa že máte přijmout dítě a nevíte ani jak bude staré, to je vlastně jako nepřírozené že jo. Ale když to přišlo, tak to naopak bylo všechno úplně přirozené, a tak rychlé, že jsme se ani bát nestačili. (Smích). Jak říkal manžel, nejvíc jsme se báli té nejistoty, toho neznáma.

Respondent: Já souhlasím.

Já: A potřebovali byste během toho procesu něco jinak?

Respondentka: Já si ani nemyslím. Nebo takhle, já bych asi dneska už zpětně, když jsme slyšela názory a zkušenosti jiných žadatelů, tak bych šla asi do nějakého více zážitkového kurzu. V tom Paprsku to sice bylo strašně fajn, byli milí a byla tam příjemná atmosféra, ale jak říkám, z těch přednášek já si moc nepamatuju, zpětně jsem si vzpomněla o čem třeba byli, ale nějaké myšlenky, to teda ne. Ale z těch dvou nebo třech posledních dní ano, takže vím, že třeba Dobrá rodina, to má celé více zážitkové, takže bych to zvolila spíš takto.

Já: A šli byste do toho znovu?

Respondentka: Jako teď už ne, teď už dvě děti máme, ale kdybychom je neměli, tak stoprocentně.

Respondent: Ale nikdy neříkej nikdy, třeba to dáme ještě po třetí. (Smích)

Respondentka: Aha. (Smích). Tak to vidíte no.

Já: A máte pocit, že Vás ten celý proces zprostředkování připravil na přijetí dětí?

Respondentka: Já mám pocit, že nás trochu „X“ připravil na přijetí „Y“. Ale zda nás připravil proces, to si netroufnu říct. Pro nás to všechno bylo hodně imaginární a pak člověk prostě dělá co umí. Ale vlastně jsem ráda, za ty přípravy, to určitě. Zase člověk se určitě naučil nové věci nebo vůbec jsme třeba natukli témata, která by nás normálně ani nenapadla.

Respondent: Já považuju i za důležité celé to prověření žadatelů. Rozumím tomu, že je to náročnější než mít klasicky biologické dítě a podle mě je fajn zkoumat to nastavení těch lidí.

Já: A kdybyste mohli něco doporučit novým žadatelům o náhradní rodinnou péči co by to bylo?

Respondentka: Já hlavně, aby se o to zajímali, aby se dívali na dokumenty, četli si k tomu literaturu, to mě moc pomohlo. Aby se tak nějak připravili třeba i na nejhorší a pak byli jištěk příjemně překvapení, ale to je můj styl, já to tak mám se vším.

Respondent: Já hlavně, aby se nestresovali a nevymýšleli, jak to bude, protože ono to stejně bude všechno úplně jinak. To prostě člověk nevymyslí, co mu ten život přinese.

Já: Tak to bylo krásné zakončení. Já Vám moc oběma děkuji, byli jste skvělí.

Respondentka: Nemáte vůbec za co.

Respondent: Rádo se stalo.

C. Kategorie a kódy

Kategorie	Subkategorie	Kódy
Role OSPOD	První schůzka	Informace Nasměrování Administrativa
	Návštěva	Rozhovor Kontrola Představy
Role Magistrátu hl. města Prahy		Dotazník Anonymita Informace
Role přípravné organizace	Psychologické vyšetření	Testy Rozhovor Časová náročnost Strach
	Přípravné kurzy	Zážitkové kurzy Přednášky Témata Možnost sdílení Nabídka pomoci Připravenost Ochota lektorů
Důležitá témata	Specifika dětí v NRP	Attachment Připoutání Trauma Reakce dítěte Biologická rodina Tabu Potřeby dítěte Bezpečí Odmítnutí Souznění Strach Vývoj Prožitky dětí Předání dítěte
	Žadatelé	Prověření žadatelů Životní styl Životní nastavení Zájem Stres

Zajímavá témata		Párování žadatelů a dětí Závislosti Etcicita Rozdíl mezi typy NRP
Náročná témata		Neochota Konflikt Nejistota Nedostatek informací Časovost Čekání Osamocení Emoce Množství informací
Obavy	Obavy žadatelů	Nevědomost Zvládnutí situace Přijetí dítěte širší rodinou Vlastní přijetí dítěte Profesionalita Autentičnost Posuzování Právní volnost
	Možnost sdílení	Rozhovor Ochota Prostor
Potřeby žadatelů		Otevřenost Reálnost Podpora Pomoc Terapie Informace Pochopení
Představy žadatelů		Etcicita Zdravotní stav Věk Pohlaví Další požadavky Změna představ
Přijetí dítěte		Náročnost Přijetí dalšího dítěte Nabídka pomoci Přirozenost

Bibliografické údaje

Jméno a příjmení autorky: Karolína Zelená

Studijní program: Sociální politika a sociální práce

Název práce: Proces zprostředkování náhradní rodinné péče se zaměřením na osvojení a dlouhodobou pěstounskou péči

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Hejnová, PhD.

Rok dokončení práce: 2022

Počty znaků hlavního textu práce bez mezer: 83 384

Celkový počet znaků bez mezer: 104 671

Počet pramenů a literatury: 17

Názvy souborů: BC práce Karolina Zelena.pdf

Posudek vedoucího bakalářské práce na Pražské vysoké škole psychosociálních studií

Jméno a příjmení studenta/-tky: **Karolína Zelená, DiS.**

Obor studia: **SPBp - Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii (Bc.)**

Název práce: **Proces zprostředkování náhradní rodinné péče se zaměřením na osvojení a dlouhodobou pěstounskou péči**

Vedoucí práce: **Mgr. Kateřina Hejnová, Ph.D.**

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): **55**

Počet stránek příloh: **15**

Počet titulů v seznamu literatury: **17**

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření

		x		
--	--	---	--	--

(respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

Práce s odbornou literaturou a prameny

		x		
--	--	---	--	--

(citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

Formální zpracování

		x		
--	--	---	--	--

(jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice

	x			
--	---	--	--	--

(samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

	x			
--	---	--	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce

	x			
--	---	--	--	--

(publikace, referáty, apod.)

* nehodící se škrtněte

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

1. Volila byste nyní vzhledem k limitům praktické části, které v práci popisujete, jiný postup? Pokud ano, jaký?
2. Jaká doporučení byste na základě Vašich zjištění předala zapojeným subjektům?
3. Jak by dle Vás (s přihlédnutím k výsledkům Vaší bakalářské práce) měl ideálně vypadat proces zprostředkování NRP, konkrétně osvojení a dlouhodobé pěstounské péče?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Předložená bakalářská práce se věnuje exploraci a mapování procesu zprostředkování náhradní rodinné péče (dále jen NRP), konkrétně osvojení a dlouhodobé pěstounské péče. Výběr těchto dvou forem NRP autorka zdůvodňuje podobnostmi procesu.

Práce je standardně dělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části práce autorka vymezuje pojmy jako NRP a na základě rešerše dostupné tuzemské literatury a jednoho zahraničního zdroje se věnuje také procesu jejího zprostředkování a souvisejícím tématům (mj. attachmentu). Zmapovány jsou také role jednotlivých zapojených subjektů.

Praktická část navazuje na část teoretickou, když autorka vymezuje hlavní cíl výzkumu takto: zjistit, které části procesu zprostředkování náhradní rodinné péče dobře fungují, a které je naopak třeba změnit. Autorka provedla polostrukturované rozhovory se šesti respondenty, přičemž si stanovila tato kritéria jejich výběru: prošli zprostředkovaným procesem náhradní rodinné péče (osvojení či dlouhodobé pěstounské péče) na území hlavního města Prahy a mají již svěřené dítě, a to buď v osvojení či dlouhodobé pěstounské péči. Výběr vzorku by si možná zasloužil důkladnější argumentaci a vymezení (co do pohlaví, délky, doby apod.). Metoda zpracování dat v podobě transkripce a otevřeného kódování se jeví jako vhodná, autorka se snažila pojmenovat zásadní témata a rozčlenit je do smysluplných kategorií. V závěru praktické části autorka přehledně odpovídá na stanovené výzkumné otázky a zhodnocuje dosažení výzkumného cíle.

Práce se opírá dominantně o domácí zdroje. V teoretické i praktické části se v některých místech nacházejí příliš dlouhé doslovné citace, což mírně brání čtivosti textu, text je místy obtížně srozumitelný, s četnými gramatickými chybami (shoda přísudku s podmětem) nebo překlepy. Grafická úprava by také mohla být preciznější. Výzkumné otázky by bylo vhodné označit čísly, a rovněž tak také vysvětlit význam zkratk R1-R6.

Navzdory výše uvedeným dílčím nedostatkům se nicméně domnívám, že předložená práce nabízí komplexní zpracování procesu zprostředkování NRP, konkrétně osvojení a dlouhodobé pěstounské péče, a přináší zajímavá zjištění. Jak autorka v závěru správně poznamenává, výsledky studie nelze považovat za reprezentativní, přesto jsou poměrně zasvěceným a důležitým vzhledem do problematiky. Z textu je zjevné, že autorka téma zná, procesu rozumí a je velmi dobře schopna pojmenovávat důležité aspekty systému. Pojmenované oblasti, které fungují, a které je tudíž vhodné dále posilovat, a oblasti, kterým je třeba věnovat větší pozornost ve snaze o zlepšení, jsou podnětem k dalšímu ověřování.

Na základě výše uvedeného se domnívám, že předložená bakalářská práce splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci, a v návaznosti na průběh obhajoby navrhuji hodnocení výborně - velmi dobře.

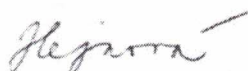
Doporučení k obhajobě:

Doporučuji

Navrhovaná klasifikace:

Výborně - velmi dobře

Datum, podpis: 20. 5. 2022

* nehodící se škrtněte

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno autora: Karolína Zelená

Obor studia: Sociální politika a sociální práce

Název práce: Proces zprostředkování náhradní rodinné péče se zaměřením na osvojení a dlouhodobou pěstounskou péči

Oponent práce: PhDr. Hana Hejná

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh): 50

Počet stránek příloh: 12

Počet titulů v seznamu literatury: 17

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Oborová přiléhavost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření

	x			
--	---	--	--	--

(respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

Práce s odbornou literaturou a prameny

			x	
--	--	--	---	--

(citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

Formální zpracování

	x			
--	---	--	--	--

(jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	x			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	x			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice

x				
---	--	--	--	--

(samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

Naplnění cílů práce

	x			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		x		
--	--	---	--	--

Návaznost kapitol a subkapitol

	x			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

	x			
--	---	--	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce

	x			
--	---	--	--	--

(publikace, referáty, apod.)

* nehodící se škrtněte

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

**Posudek oponenta bakalářské práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Jaké změny pro praxi by bylo účelné z pohledu připravenosti zprostředkovaných pečovatелů doporučit?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky; v případě doporučení do soutěže o nejlepší DP uveďte nadprůměrné charakteristiky práce v souladu s Vámi výše označeným kritériem formální úrovně, obsahové reprezentativnosti, metodologie a přínosnosti práce pro teorii či praxi):

Bakalářská práce v teoretické části je zpracována logicky, přehledně a obsahově přiléhavě. Vytknout je nutné však využití odborné literatury. Je více odborných zdrojů, které bylo možno využít, ale především v textu často chybí uvedení zdrojů pro zpracovaný text. Je patrné, že autorka má v tématu přehled, praxi a dobře se orientuje. Mnoho myšlenek, které uvádí a se kterými jistě běžně v praxi pracuje, má svůj původ v původním textu. Jde např. poslední odstavec na str. 16, na str. 26 v posledním odstavci není jasné, kdo to určuje aco proběhne. Odkaz chybí i na st. 31, 2. odstavec. Autorka představuje základní přehled témat, které se vážou na realizované výzkumné šetření a vzhledem ke své odborné praxi zřejmě obtížně rozlišuje běžně používané postupy a fakta od teoretických zdrojů v odborné literatuře.

Výzkumná část je zpracována pečlivě a zpracování dat je důkladné. Vyhodnocení dat a interpretace výsledků je přehledné a má vypovídací hodnotu, kterou autorka v Závěru také uvádí. Výzkumná část může inspirovat pracovníky na tomto úseku náhradní rodinné péče k hledání nových a lepších cest v přípravě pěstounů i osvojitelů.

Přestože jsou problémy uvedení zdroje dosti velké, není patrné, že by šlo u autorky o zneužití cizích myšlenek, ale spíše o nezkušenost v hledání míry vlastních poznatků s obtížným hledáním původních zdrojů. Z tohoto důvodu hodnotím známkou 1 - 2, dle obhajoby.

Doporučení do soutěže o nejlepší diplomovou práci:

Celkově získané body do soutěže:

Doporučení k obhajobě:

doporučuji

Navrhovaná klasifikace:

výborně - velmi dobře

Datum, podpis:

20.5.2022

* nehodící se škrtněte

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a